

Eteläpohjalainen maahanmuuttajien koulutuksen ja kasvatuksen strategia

Alajärvi, Alavus, Evijärvi, Ilmajoki, Isojoki, Isokyrö, Kauhajoki, Kauhava, Kuortane, Kurikka, Lappajärvi, Lapua, Seinäjoki, Soini, Teuva, Vimpeli ja Ähtäri

SISÄLTÖ

1.	Johdanto	4
2.	Kotoutumisen edistäminen	8
	2.1 Kotoutumista edistävät toimenpiteet	9
	2.1.1 Perustieto, ohjaus ja neuvonta	9
	2.1.2 Alkukartoitus	10
	2.1.3 Kotoutumissuunnitelma	10
	2.1.4 Alaikäisen kotoutumissuunnitelma	10
	2.1.5 Perheen kotoutumissuunnitelma	11
	2.1.6 Kotoutumiskoulutus	11
	2.1.7 Tulkauksen järjestäminen	13
3.	Etnisen tasa-arvon ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen ja syrjinnän ehkäiseminen	14
4.	Kielitietoinen koulu	15
	4.1. Hyväksi koettuja käytäntöjä	18
	4.1.1 Oppimisen tukeminen kielen eri osa-alueilla	19
5.	Maahanmuuttajaoppilaan opetus	22
	5.1 Varhaiskasvatus ja esiopetus	22
	5.2 Perusopetus	23
	5.2.1 Valmistava opetus	23
	5.2.2 Valmistavan opetuksen uudistuskokeilu Seinäjoella 2017–2019	25
	5.2.3 Maahanmuuttajaoppilas yleisopetuksessa	25
	5.2.4 Suomi toisena kielenä (S2) -opetus	27
	5.2.5 Oman äidinkielen opetus	29
	5.3 Maahanmuuttajanuorten koulutus ja aikuisten maahanmuuttajien perusopetus	29
	5.4 Nivelvaiheet	31
	5.4.1 Siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen	31
	5.4.2 Siirtyminen esiopetuksesta valmistavaan opetukseen tai yleisopetukseen	31
	5.4.3 Siirtyminen valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen	32
	5.4.4 Siirtyminen yleisopetuksessa	34
	5.4.5 Siirtyminen perusopetuksesta toiselle asteelle	34
	5.5 Yleiset kielitutkinnot	36
6.	Oppimisen ja koulunkäynnin tuki	37
7.	Yhteistyötahoja	40
8.	Kuntien välisen yhteistyön mahdollisuuksia	41
9.	Koulupolku ja alueellisia toimijoita	42
	Lähteet:	43

1. Johdanto

Laissa kotoutumisen edistämisestä¹ todetaan, että kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla.

Maahanmuuttajaväestön tarpeet ja kotoutumisen edistäminen on otettava huomioon kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten yleisessä suunnittelussa, toiminnassa ja seurannassa. Kunnan on huolehdittava, että kunnan palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille. Maahanmuuttajille tarkoitettuja palveluja voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä.² Kansainvälistymisen aiheuttamat palvelutarpeet tulevat olemaan maakunnan keskeinen haaste tulevaisuudessa³.

Eteläpohjalaisen maahanmuuttajien koulutuksen ja kasvatuksen strategian tavoitteena on koota yhteen alueemme koulutustoimijoiden tarjoamat palvelut varhaiskasvatuksesta toisen asteen koulutukseen. Maakunnan yhteisessä kotouttamisohjelmassa tuodaan esiin maahanmuuttajaoppilaiden oppivelvollisuuden toteuttamisen pääperiaatteet sekä joitakin mahdollisia ongelmakohtia ja vinkkejä niiden ratkaisemiseksi.

Toive yhteisen strategian laatimisesta nousi esiin Osaajia Etelä-Pohjanmaalle -hankkeiden kuntaverkostosta. Kunnille laadittiin syksyllä 2016 kartoitus, jossa selvitettiin sekä jo toteutettuja toimenpiteitä että toiveita strategialle. Kunnissa on olemassa kuntakohtaisia maahanmuuttostrategioita, jotka myös sitovat kaikkia toimijoita ja joita tämä strategia tukee. Eteläpohjalainen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma tukee koulutuksen ja kasvatuksen maakunnallista strategiaa. Strategia on laadittu osana Osaajia Etelä-Pohjanmaalle VII -hanketta, jota on rahoittanut Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto.

Keskeisiä termejä:

Kiintiöpakolainen

YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR) pakolaiseksi katsoma henkilö, jolle on myönnetty maahantulolupa Suomeen pakolaiskiintiön puitteissa.

Kotoutuminen⁴

Maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.

¹ Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010

² Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 1 luku 5§

³ Maahanmuuttajien kotouttamisohjelma, Seinäjoen kaupunki

⁴ Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 1 luku, 3§

Kotouttaminen⁵

Kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista. Tähän pyritään viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla.

Monialainen yhteistyö⁶

Eri toimialojen viranomaisten ja muiden tahojen yhteistyötä.

Kotouttamisohjelma

Kunnan (tai kuntien yhdessä) laatima ohjelma kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi. Ohjelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa, ja se otetaan huomioon kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa. Ohjelman laatimiseen, toteutukseen ja seurantaan osallistuvat alueelliset ja paikalliset viranomaiset sekä muut keskeiset toimijat. Pohjautuu kotoutumislakiin (32–33 §).

Valtion kotouttamisohjelma on valtioneuvoston hyväksymä ohjelma, jossa on määritelty hallituskaudelle kotouttamisen tavoitteet ja toimenpiteet.

Kotoutumisen edistäminen

Maahanmuuttajan kotoutumisprosessin tukeminen viranomaisten tai muiden toimijoiden toimenpiteillä.

Kotoutumiskoulutus

Sisältää suomen tai ruotsin kielen opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä muita yhteiskunnallisia valmiuksia. Tarvittaessa kotoutumiskoulutus sisältää luku- ja kirjoitustaidon opetusta. Kotoutumiskoulutus järjestetään työvoimapolitiittisena tai omaehtoisena koulutuksena. Kotoutumissuunnitelmaan voidaan sisällyttää myös omaehtoista opiskelua yleissivistävässä koulutuksessa. Tällöin opiskelua voidaan tukea työttömyysetuudella.

Kotoutumissuunnitelma

Maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Suunnitelman tarkoituksena on myös edistää maahanmuuttajan mahdollisuuksia osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös alaikäiselle ja tarvittaessa perheelle. Pohjautuu kotoutumislakiin (11–18 §).

⁵ Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 1 luku, 3 §

⁶ Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 1 luku, 3§

Maahanmuuttaja

1. Maasta toiseen muuttava henkilö. Yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein muuttavia henkilöitä.
2. Laissa kotoutumisen edistämisestä 2010 1 luvun 3 §:ssä maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnettyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti.

Monikulttuurinen, monietninen

Monikulttuurisuudella tarkoitetaan maassa asuvien ihmisten erilaisten taustojen, kulttuuristen tapojen ja näkemysten huomioonottamista ja tasa-arvoa. Etnisyydessä on kyse yksilön ja ryhmän tavasta jäsentää itseään suhteessa toisiin. Etnisyys on tilannesidonnaista ja muuttuu ajan myötä. Monikulttuurisuuden rinnalla käytetään käsitteitä monietninen ja monikansallinen. Monietninen painottaa eri etnisten ryhmien ja eri kulttuuriryhmien muodostamaa yhteiskuntaa. Monikansallinen painottaa yhteiskunnan koostumista eri kansallisuuksia edustavista yksilöistä.

Pakolainen

Ulkomaalainen, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR) määrittelee pakolaiseksi.

Paluumuuttaja

Ulkosuomalainen, joka palaa Suomeen. Suomessa käsitettä sovelletaan entisiin ja nykyisiin Suomen kansalaisiin sekä entisen Neuvostoliiton alueelta lähtöisin oleviin henkilöihin, kuten inkerinsuomalaisiin, joilla on suomalainen syntyperä. Viimeksi mainitut ovat suomalaisia kansallisuudeltaan, mutta eivät kansalaisuudeltaan.

Peruspalvelut

Kaikki erityislainsäädäntöön perustuvat kuntien järjestämis- ja rahoitusvastuulla olevat palvelut, etenkin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen lakisääteiset valtionosuusjärjestelmän piiriin kuuluvat palvelut.

Siirtolainen

Henkilö, joka muuttaa maasta toiseen rakentaakseen siellä itselleen uuden elämän. Siirtolainen voi olla joko maastamuuttaja tai maahanmuuttaja.

Turvapaikanhakija

Henkilö, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta Suomesta, mutta jolla ei toistaiseksi ole oleskelulupaa.

Ulkomaalainen

Henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen.

Vieraskielinen

Suomessa asuva henkilö, joka on rekisteröinyt äidinkielekseen jonkin muun kielen kuin suomen, ruotsin tai saamen.

Eteläpohjalainen maahanmuuttajien kasvatuksen ja opetuksen strategia, työryhmä

Strategiaa on ollut laatimassa laaja asiantuntijajoukko eri koulutusasteilta.

Työryhmään ovat kuuluneet:

Haapala Anne-Mari	Seinäjoen kaupunki
Hallila Jaakko	Etelä-Pohjanmaan liitto
Honkimäki Annukka	Lapuan kaupunki
Hulkko Marja	Alajärven kaupunki
Ikola Eija	Seinäjoen kaupunki
Jaskari Jari	Seinäjoen kaupunki
Kinnunen Kirsi	Ilmajoen kunta
Nyysölä Kyösti	Etelä-Pohjanmaan opisto
Peltokangas Sari/Ikola Simo	Seurakuntaopisto, Lapuan kristillisen opiston kampus
Peräaho Anna	Seinäjoen kaupunki
Raveala Annika	Etelä-Pohjanmaan korkeakouluyhdistys
Saharinen Margit	Kauhavan kaupunki
Salmela Mauno	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Saunela Marja-Liisa	Sedu Aikuiskoulutus
Siltala Sari/Lammassaari Virpi	Koulutuskeskus Sedu, Valma
Viljanen Nina	Kauhajoen kaupunki
Väli-Torala Päivi	Seinäjoen kansalaisopisto

Lisäksi työryhmä on konsultoinut useita alueen asiantuntijoita. Panoksensa strategian valmisteluun ovat antaneet mm. Ville Järvi, Marika Ojala, Tuula Lamminmäki, Maarit Riskumäki ja Tuija Valvio Seinäjoen kaupungilta sekä Mirja Kivikangas Kauhavan kaupungilta.

Strategiaa tarkistetaan ja tarvittaessa päivitetään vuosittain.

2. Kotoutumisen edistäminen

Kotouttamisella tarkoitetaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten sekä muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla. Ensisijaisesti näitä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja sekä työ- ja elinkeinohallinnon palveluja.⁷

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386 astui voimaan 1.9.2011. Lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken.

Lakia kotoutumisen edistämisestä sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Lakia sovelletaan myös henkilöön, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaan.

Kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotouttamisohjelma, joka hyväksytään kunnanvaltuustossa.

Kotouttamisohjelma voi sisältää esimerkiksi seuraavaa:

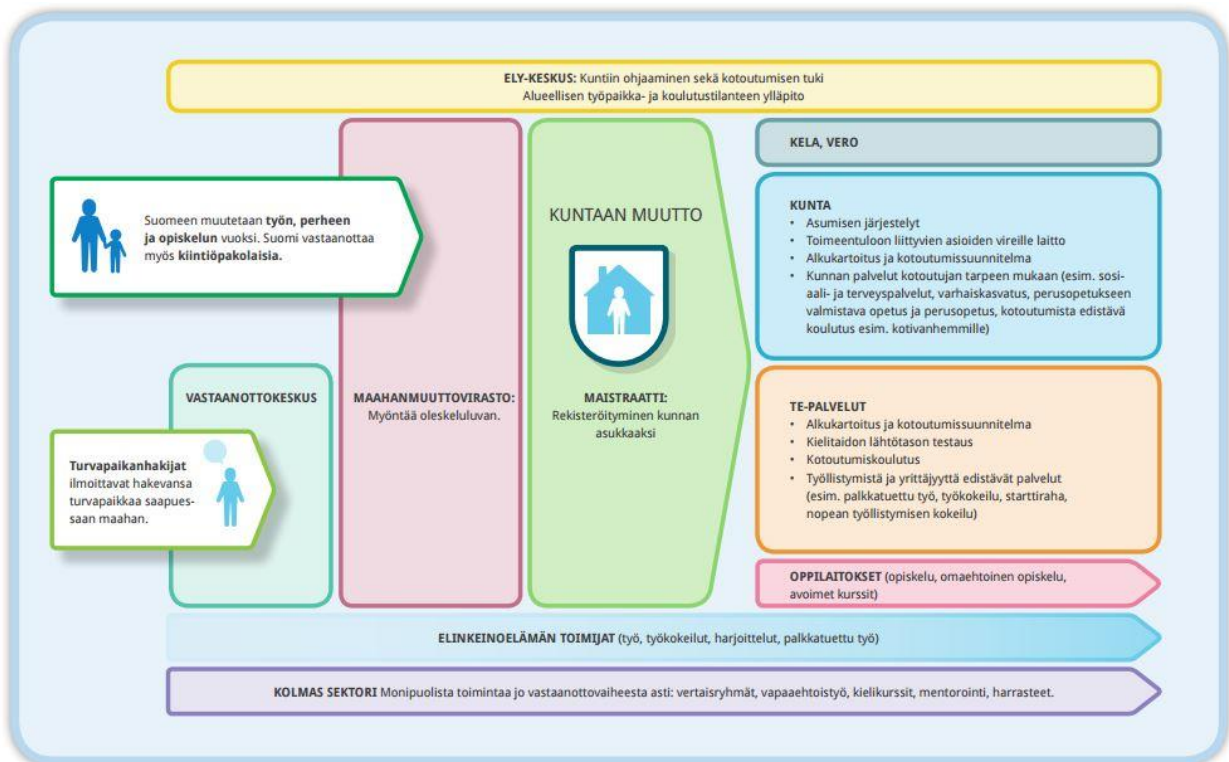
- tiedon siitä, miten ohjelma kytkeytyy kunnan strategiseen suunnitteluun ja seurantaan
- suunnitelman siitä, miten kunnan yleiset palvelut toteutetaan maahanmuuttajille soveltuvina sekä
- suunnitelman erityisesti kotoutumista edistävästä ja tukevasta toimenpiteistä
- tiedon kotouttamisen yhteensovittamisesta vastaavasta kunnan viranomaisesta sekä eri toimenpiteistä vastaavista tahoista
- suunnitelman lasten ja nuorten kotoutumisen sekä sosiaalisen vahvistamisen edistämisestä
- suunnitelman työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien kotoutumisen edistämisestä ja sosiaalisen edistämisen vahvistamisesta
- suunnitelman hyvien etnisten suhteiden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämisestä
- suunnitelman kotouttamisohjelman ajantasaisesta seurannasta

Paikallisten viranomaisten on kehitettävä kotouttamista monialaisena yhteistyönä. Yhteistyöhön osallistuvat kunta, TE-toimisto ja poliisi sekä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestävät järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt.

⁷ <http://tem.fi/kotouttamispalvelut>

2.1 Kotoutumista edistävät toimenpiteet

Kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto vastaavat yhdessä kotoutumista edistävien ja tukevien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä, niihin ohjaamisesta sekä niiden seurannasta. Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa säädetyllä tavalla tai jos hän saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös muulle maahanmuuttajalle, jos hänen arvioidaan alkukartoituksen perusteella tarvitsevan suunnitelmaa kotoutumisen edistämiseksi.

Kuva 1. Kotouttamisen suunnittelu eri toimijoiden näkökulmasta⁸

2.1.1 Perustieto, ohjaus ja neuvonta

Ohjauksen ja neuvonnan tarve on suuri erityisesti maahantulon alkuvaiheessa riippumatta maahantulon perusteesta.⁹ Maahanmuuttajalle annettavassa tuessa ja ohjauksessa tulee huomioida kotoutujan tausta (kotimaa ja sen tilanne, koulutustausta, elämäkokemukset), ikä, omat tavoitteet ja maahanmuuton syyt.¹⁰

⁸ https://kotouttaminen.fi/documents/3464316/4355252/pakolaisten_vastaanotto_-_tietopaketti_kunnille.pdf/1dca2c9d-03f2-4244-9cee-4fa909977567

⁹ Kotouttamisohjelma, Lapuan kaupunki 2016

¹⁰ Maahanmuuttajien kotouttamisohjelma, Seinäjoki

Maahanmuuttajalle annetaan tietoa hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suomalaisessa työelämässä ja yhteiskunnassa. Lisäksi maahanmuuttajalle annetaan tietoa palvelujärjestelmästä ja kotoutumista edistävästä toimenpiteistä.

Perustietoaaineisto annetaan kaikille Suomeen muuttaville oleskelulupapäätöksen tiedoksiannon, oleskeluoikeuden rekisteröinnin, oleskelukortin myöntämisen tai kotikunta- ja väestötietojen rekisteröinnin yhteydessä.

Kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston sekä muiden viranomaisten on annettava maahanmuuttajalle asianmukaista ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista sekä työelämästä.

2.1.2 Alkukartoitus

Maahanmuuttajan kotoutumista ja työllistymistä edistävien toimenpiteiden ja palveluiden tarve arvioidaan alustavasti alkukartoituksessa. Alkukartoituksen käynnistää joko kunta tai työ- ja elinkeinotoimisto.

Alkukartoituksen perusteella arvioidaan, tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumissuunnitelman. Kotoutumissuunnitelman tarvetta arvioitaessa kiinnitetään huomiota siihen, tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumiskoulutusta, omaehtoista opiskelua tai muita laissa mainittuja kotoutumista edistäviä toimenpiteitä kotoutumisensa tueksi. Alkukartoituksesta ja sen järjestämisestä on säädetty tarkemmin valtioneuvoston asetuksella 570/2011¹¹.

2.1.3 Kotoutumissuunnitelma

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan.

Kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto laativat kotoutumissuunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Perustellusta syystä kunta ja maahanmuuttaja tai työ- ja elinkeinotoimisto ja maahanmuuttaja voivat kuitenkin laatia kotoutumissuunnitelman keskenään.

2.1.4 Alaikäisen kotoutumissuunnitelma

Kunta laatii alaikäisen maahanmuuttajan kanssa kotoutumissuunnitelman, jos siihen on alaikäisen yksilöllisistä olosuhteista johtuva tarve. Suunnitelma sovitetaan yhteen perheen kotoutumissuunnitelman ja alaikäiselle laadittavien muiden asiaan liittyvien suunnitelmien kanssa. Alaikäiselle ilman huoltajaa saapuneelle ja oleskeluluvan saaneelle laaditaan aina kotoutumissuunnitelma.

¹¹ Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvästä alkukartoituksesta 570/2011

2.1.5 Perheen kotoutumissuunnitelma

Kunta laatii perheen kotoutumissuunnitelman, jos perheen kokonaistilanne sitä edellyttää. Suunnitelman tarvetta arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen tai nuoren kehitystä tukevan ja ohjaavan vanhemmuuden edellytyksiin ja vanhempien tuen ja koulutuksen tarpeisiin.

2.1.6 Kotoutumiskoulutus

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa maahanmuuttajien kotouttamisesta. ELY-keskus ja kunnat ovat omilla alueillaan vastuussa kotouttamisasioista. ELY-keskuksen keskeisenä maahanmuuttajien kotouttamista koskevana tehtävänä on

- toimeenpanna kotouttamislaki ja seurata sen toteutumista alueellisesti
- sovittaa alueelliset kotouttamistoimenpiteet valtakunnallisten linjausten mukaan
- ohjata kuntia kotouttamisohjelmien tekemisessä ja kotouttamisen toimeenpanossa.

ELY-keskukset ja TE-toimistot hankkivat työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena hankittavat kotoutumiskoulutukset tarjouskilpailun perusteella noudattaen julkisista hankinnoista annettua lainsäädäntöä. ELY-keskus ja TE-toimisto seuraavat kotoutumiskoulutuksen laatua sen toteutuksen eri vaiheissa mm. OPAL-palautteiden ja väli- ja loppuraporttien avulla.¹²

Kotoutumiskoulutus on keskeinen toimenpide oppivelvollisuusiän ylittäneiden maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi sekä yhteiskunnallisten, kulttuuristen ja elämänhallintaan liittyvien valmiuksien parantamiseksi. Se toimii myös väylänä muuhun koulutukseen ja avoimille työmarkkinoille.

Kotoutumiskoulutuksena järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä. Siihen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta.

Kotoutumiskoulutuksen toteuttaminen pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena tukee suuntautumista työmarkkinoille. Kotoutumiskoulutusta voidaan kuitenkin järjestää myös omaehtoisena opiskeluna, mikä puolestaan tarjoaa monipuolisempia vaihtoehtoja opiskelulle ja vastaa maahanmuuttajien koulutustarpeisiin erilaisissa elämäntilanteissa.¹³

Opiskelijat¹⁴ osallistuvat ennen kotoutumiskoulutusta järjestettävään suomen kielen lähtötasotestiin, jonka tulosten perustella heidät ohjataan taitotasolleen soveltuvaan tasoryhmään (A1.3 – B1) sekä opiskelijan koulutustausta, opiskeluvalmiudet ja työkokemus huomioon ottaen hitaalle, perus- tai nopealle polulle. Koulutuksen tavoitteena on saavuttaa eurooppalaisen kielitaitotason kuvauksen mukainen, itsenäisen kielenkäyttäjän taitotaso B1. Opiskelijoilla on mahdollisuus koulutuksen kuluessa tai sen päätyttyä osallistua Yleisten kielitutkintojen keskitason kielitutkintoon, jonka suorittaminen on esimerkiksi kansalaisuuden

¹² <https://www.ely-keskus.fi/web/ely/kotouttaminen#.WNt0MEeGSU8>

¹³ http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotoutumista_edistavat_toimenpiteet/kotoutumiskoulutus

¹⁴ http://oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/maahanmuuttajien_koulutus

saamisen edellytys.

Kotoutumiskoulutuksen keskeiset sisällöt on jaettu kullakin kielitaitotasolla aihealueisiin, viestintätaitoihin ja kielenkäyttötarkoituksiin. Suomen kielen ja viestintätaitojen opetus perustuu toiminnalliseen kielitaitokäsitykseen, jonka mukaan opiskelija nähdään sosiaalisena toimijana, joka käyttää kieltä omiin viestintätarpeisiinsa. Kielitaidon osa-alueet ovat tekstinymmärtäminen, kirjoittaminen, kuullun ymmärtäminen ja puhuminen. Kielitaito voi kehittyä sykäyksittäin, ja kielitaidon osa-alueet voivat kehittyä eritahtisesti.

Aikuiselle oppijalle ominaisia vaikuttavia tekijöitä ovat itseohjautuvuus, elämäntilanne, kokemukset, ongelmalähtöisyys, yhteisöllisyys ja kontekstuaalisuus: oppiminen on sidoksissa todelliseen elämään. Opinnot kytkeytyvät työtehtäviin tai opiskelu tapahtuu työpaikalla.

Työelämätiedot antavat opiskelijalle realistisen ja ajantasaisen kuvan sekä suomalaisen yhteiskunnan toimintamekanismeista että omista mahdollisuuksista yhteiskunnan jäsenenä työelämässä ja muussa toiminnassa. Opinnot kulkevat rinnakkain muiden kotoutumiskoulutukseen kuuluvien opintojen kanssa. Sisältökokonaisuuksia opiskellaan alusta lähtien integroidusti kaikilla poluilla opiskelijoiden ja opiskelijaryhmien tarpeen ja tavoitteiden mukaisesti, ottaen huomioon aluekohtaiset ja paikalliset painotukset. Tavoitteena on, että opiskelija tietää työnlainsäädäntöön ja työelämän käytäntöihin liittyviä perusasioita, kehittää työelämässä tarvittavia sosiaalisia taitoja ja osaa hakea työtä sekä tiedostaa työllistymiseensä tarvittavat edellytykset ja vaatimukset.

Työelämäjaksojen aikana opiskelija tutustuu käytännössä suomalaiseen työelämään ja kehittää työelämässä tarvittavia viestintätaitoja. Hänellä on mahdollisuus solmia kontakteja yrityksiin ja näyttää omaa osaamistaan.

Koulutuksen sisällöissä otetaan huomioon opiskelijan käytännön tarpeet eri elämäntilanteissa, huomioidaan alueelliset erityispiirteet ja pyritään tekemään yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Opiskelija tutustuu asuinpaikkansa yhteiskunnalliseen toimintaan, elinkeinoihin ja luontoon.

Opiskelijan kulttuuri-identiteettiä vahvistetaan ohjaamalla häntä oman ja suomalaisen kulttuurin tapojen, arvojen, normien ja asenteiden havainnointiin ja tulkintaan. Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jota päivitetään koko koulutuksen ajan. Opiskelijaa kannustetaan aktiiviseen osallistumiseen, oma-aloitteisuuteen ja itsenäiseen työskentelyyn ja hänen itsearviointitaitojaan vahvistetaan.

Ohjaus on tärkeä osa kotoutumiskoulutusta, ja sen avulla tuetaan opiskelijaa omaa elämänuraa, koulutusta ja työllistymistä koskevissa valinnoissa ja ratkaisuissa sekä edistetään työhön sijoittumista alueellinen työmarkkinatilanne huomioon ottaen. Tarvittaessa käytetään apuna muita oppilaitoksessa tarjolla olevia tukipalveluja.

Ammatillisessa ohjauksessa kartoitetaan opiskelijan osaamista, tietoja, taitoja ja pätevyyyksiä.

Opiskelija voi koulutuksen aikana suorittaa omaa koulutus- ja työelämäpolkuaan tukevia työelämän täydennys- ja kottikoulutuksia. Opiskelija päivittää opiskelu- ja työhistoriaansa liittyvät dokumentit suomalaisessa työelämässä hyväksyttävään ajantasaiseen muotoon.

OPH:n uusiin toteutusmalleihin kuuluu tiivis orientoiva moduuli niille, jotka ovat saaneet oleskeluluvan, mutta joilla ei vielä ole kuntapaikkaa sekä niille, jotka kuntaan siirtymisen jälkeen odottavat pääsyä koulutuspalveluihin.¹⁵

2.1.7 Tulkkauksen järjestäminen

”Viranomaisen on huolehdittava asian tulkkitsemisesta ja kääntämisestä, jos maahanmuuttaja ei osaa kielilain (423/2003) mukaan viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä taikka hän ei vammaisuutensa tai sairautensa vuoksi voi tulla ymmärretyksi tässä laissa tarkoitetussa asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta.”¹⁶

Muukin lainsäädäntö, esimerkiksi laki potilaan asemasta ja oikeuksista, edellyttää tulkkauspalvelujen käyttöä. Tällöin maahanmuuttajataustaisen asiakkaan palvelujen järjestämisessä onkin aina harkittava tulkkauksen tarpeellisuutta.

Virallisena tulkkina voi toimia vain ammattiin koulutettu henkilö. Ammattitulkki on vaitiolovelvollinen ja puolueeton toimija, joka pyrkii mahdollisimman kattavaan tulkkaukseen jättämättä mitään pois tai lisäämättä mitään. Viranomaisen on hyvä muistaa myös oma oikeusturvansa tulkkauksilanteissa ja välttää sukulaisten käyttöä tulkkeina.¹⁷

Mikäli kyseessä on erittäin henkilökohtainen tai oppilashuollollinen asia, niin käytäntönä on, että käytetään aina ammattitaitoista, virallista tulkkia. Epämuodollista tulkkauksia voidaan käyttää tilanteissa, joissa asia liittyy epävirallisempiin yhteyksiin (esimerkiksi arkikäytänteisiin tms). Tällöin tulkkauksessa voidaan käyttää esimerkiksi omien verkostojen kautta hankittuja suomen kielen taitoisia maahanmuuttajataustaisia henkilöitä. Tulkkauksia on käytetty myös arkikäytänteiden ohjaukseen luokkatilanteissa.

¹⁵ www.oph.fi/download/139342_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf

¹⁶ Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 1 luku, 5§

¹⁷ Kotouttamisohjelma, Lapuan kaupunki 2016

3. Etnisen tasa-arvon ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen ja syrjinnän ehkäiseminen

Viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Viranomaisella on oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.¹⁸

Kunnat ovat laatineet tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat.

¹⁸ Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, 2 luku 5§

4. Kielitietoinen koulu

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 todetaan:

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään.

Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus.

Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä. Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Kielitietoisessa yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja.¹⁹

Anne Karhapää tuo blogikirjoituksessaan²⁰ esiin näkemyksen, jonka mukaan kieli toimii kaiken oppimisen tukena ja liittyy kaikkiin oppiaineisiin. Uuden opetussuunnitelman mukaan jokainen opettaja onkin myös kielen opettaja. Näin ollen jokaisen opettajan tulisi sisäistää, mitä kielikasvatus on ja miten se näkyy hänen omassa opetuksessaan. Myös tietoisuus kielestä ja sen käytön tavoista on opettajalle tärkeää: opettajan tulisi pohtia, millaista sanastoa hän itse käyttää, millaista on hänen oman alansa kieli ja miten ymmärrettävää hänen puheensa on esimerkiksi maahanmuuttajaoppilaiden näkökulmasta.

¹⁹ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 28

²⁰ <https://weaducate.wordpress.com/2015/08/12/ops-2016-tuo-kielikasvatuksen-ja-kielitietoisuuden-osaksi-koulun-toimintakulttuuria/>

Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä. Koulun kielenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Näin vahvistetaan oppilaan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä. Opetus tukee oppilaan monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia oppilaan käyttämiä kieliä; myös niitä, joita tämä käyttää vapaa-ajallaan. Opetuksella vahvistetaan oppilaan luottamusta omaan kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti.²¹

Kielitietoisuus voidaan nähdä yleiskielen käytön vaatimuksena, mutta syvällisemmin ajateltuna kielitietoisuus koulussa on myös laajempaa tietoisuutta ja tajua siitä, että jokaisella oppiaineella on oma tapansa käyttää kieltä ja esittää asioita. Eri oppiaineiden opetuksessa voidaan havaita kullekin aineelle tyypillisten diskurssien ja kielellisten käytänteiden vaikutus. Kielitietoinen opettaja tiedostaa eri oppiaineille ominaisia tapoja käyttää kieltä sekä esittää ja rakentaa todellisuutta. Ohjauksen avulla oppilaat voivat tutustua oppiaineen teksteihin ja omaksua oppiaineelle ominaisia tiedon esittämisen tapoja. ”Jokainen opettaja on oman oppiaineensa kielenkäytön ja tekstilajien opettaja – tai monilukutaidon opettaja.”²²

Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle. Kukin oppiaine rakentaa osaamista oman tiedon- ja taidonalansa sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat paitsi ne sisällöt, joiden parissa työskennellään, myös – ja ennen kaikkea – se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii.²³

Minna Harmasen blogikirjoituksessa todetaan:

Koulun toimintakulttuurin kannalta keskeistä kielitietoisuuden tunnustamista on oppiaineiden yhteistyön lisääminen ja työtapojen monipuolistaminen. – –

Yhteistyötä helpottaa käsitteistön yhtenäistäminen: monissa kouluissa on esimerkiksi yhdessä laadittu ohjeita, miten tehdään koevastaus, miten laaditaan esitelmä tai tutkielma. Äidinkielen ja kirjallisuuden opettaja voi tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa etenkin käsittelemällä näitä koulun opiskelutekstejä omassa opetuksessaan tai yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa. Nuorten kannalta on tärkeää, että opettajat käyttävät käsitteitä samalla tavalla, jotta kaikki tietävät, mitä esimerkiksi esitelmällä tarkoitetaan.

Yksi kielitietoisuuden, monilukutaidon ja oppiaineiden välisen yhteistyön konkretisoija on sujuva tieto- ja viestintätekniikan käyttö. Nuorilla on vapaa-aikana opittuja tvt-taitoja runsaasti, kun he leikkivät ja pelaavat koneilla kotona. Silti aivan erityistä huomiota pitäisi kiinnittää näiden taitojen kehittämiseen koulussa: sujuva kymmensormijärjestelmän käyttötaito antaa varmasti varmuutta kirjoittamiseen ja lisää onnistumisen tunnetta. Etenkin alakouluvaiheessa olisi luontevaa harjoitella koneella kirjoittamista niin paljon, että yläkoulussa ja lukiossa voitaisiin keskittyä tiedonhankinnan ja tiedon pätevyyden

²¹ <https://weaducate.wordpress.com/2015/08/12/ops-2016-tuo-kielikasvatuksen-ja-kielitietoisuuden-osaksi-koulun-toimintakulttuuria/>

²² <http://www.kieliverkosto.fi/article/kieli-ja-tekstietoisuutta-kouluun-kielitietoinen-koulu-ja-aidinkielen-ja-kirjallisuuden-opetus/>

²³ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, s. 20

arvioinnin taitojen kehittämiseen.

Monet vapaa-aikana sekä opiskelu- ja työelämässä tärkeät tvt-taidot tulisi ottaa luontevasti osaksi opintoja, joissa tehdään monialaisia projekteja ja opiskellaan ilmiökeskeisesti: aiheita voidaan lähestyä eri näkökulmista ja tekstejä tuotetaan prosessoimalla yksin ja yhdessä eri oppiaineiden opettajien johdolla. Yhteistyö lisää paitsi kielitietoisuutta myös asioiden syvällistä ymmärtämistä ja tukee nuoren identiteetin kehittymistä.²⁴

Kun oppilaat siirtyvät valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen, saman ikäistenkin oppilaiden välillä voi olla kielitaidon tason suhteen huomattavia eroja. Siksi on tärkeää, että opettajat tiedostavat oman roolinsa oppilaan kielitaidon kehittäjinä ja että heille on tarjolla koulutusta ja materiaalia opetuksensa tueksi. Tässä maakunnallinen yhteistyö on mahdollisuus. Selkeää ohjeistettua oppimisen polkua tai vuosiluokkaista materiaalipakettia opettajien käyttöön ei kuitenkaan voida tehdä, koska oppilaiden tilanteet ovat yksilöllisiä.

Oppimisen tuen keinot (tehostettu/erityinen tuki) ovat erityisen tärkeässä asemassa, ja siksi myös erityisopettajilla on hyvä olla tietoa maahanmuuttajaoppilaiden opettamisesta.

Kielitietoisessa koulussa tiedostetaan, että kielellä on keskeinen merkitys kaikessa oppimisessa, ajattelussa ja ihmisten välisessä toiminnassa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä ja käsitteistönsä, joka voi

oppilaan näkökulmasta tuntua ajoittain vieraalta. Opettajan tehtävänä onkin käyttää selkeää kieltä, selittää käsitteellistä kieltä tarvittaessa auki sekä ohjata oppilasta arkikielen hallinnasta eri tiedonalojen kielen hallintaan ja abstraktiin ajatteluun. Jokainen opettaja on myös oman oppiaineensa kielenkäytön ja tekstilajien opettaja. Opetuksessa käytetään monipuolisia tekstejä sekä esimerkiksi kuvia, karttoja, diagrammeja, tilastoja, nuotteja ja videoita. Oppiainerajat ylittävä yhteistyö on tärkeää. Opettajat ohjaavat oppilasta huomaamaan yhtäläisyyksiä eri oppiaineiden kielen välillä; esimerkiksi matematiikassa ja kotitaloudessa käytettyjen mittayksiköiden yhteneväisyydet.²⁵

²⁴ <http://www.kieliverkosto.fi/article/kieli-ja-tekstitietoisuutta-kouluun-kielitietoinen-koulu-ja-aidinkielen-ja-kirjallisuuden-opetus/>

²⁵ http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/alakoulut/lyseo/DDLdcXkRH/Seinajoen_lyseon_opetussuunnitelma.pdf

4.1. Hyväksi koettuja käytäntöjä²⁶

Suomea toisena kielenä opiskelevalle suomen kieli on sekä oppimisen kohde että sen väline koko kouluaian. S2-oppimäärä on otettava huomioon kaikissa oppiaineissa. Oppilaiden erilainen oppimiskyky ja -nopeus sekä mahdolliset oppimisvaikeudet on otettava huomioon opetuksen yleistä järjestämistä koskevassa suunnittelussa. Kaikessa opetuksessa pitää pyrkiä tarjoamaan oppilaalle mahdollisuuksia ymmärtää opetettava asia myös muulla tavoin kuin kielen välityksellä (eleet, tv-materiaali, kuvasanakirjat jne.).

Maahanmuuttajaoppilaan opetuksessa kannattaa muistaa muun muassa seuraavat periaatteet:

- Oppitunnin rutiinit edesauttavat oppimista. Oppitunnin rakenteen voi esimerkiksi esittää oppilaille taululle kirjoitettuna.
- Ota huomioon oppilaan istumapaikka luokassa.
- Puhu normaalilla puhenopeudella ja käytä puhekieltä – se on kieli, jonka kanssa oppilas on muutenkin tekemisissä.
- Opetta oppilaat kysymään. Oppilas saattaa vain nyökytellä ja hymyillä, vaikka ei olisikaan ymmärtänyt opetettavaa asiaa.
- Havainnollista, esitä sama asia useammalla tavalla.
- Jäsentele, osoita selkeästi keskeiset kohdat. Varmista ydintietojen ja -taitojen oppiminen.
- Ohjaa oppilasta riittävän konkreettisesti. Jos oppilas ei selviydy tehtävästä itsenäisesti, hän tarvitsee vuorovaikutuksellista tukea, joka suuntaa oppijan huomion olennaisiin asioihin.
- Kertaa ja toista riittävän usein ja paljon. Varsinkin keskeisiä käsitteitä ja sanastoa kannattaa toistaa useita kertoja.
- Aktivoi oppilaiden kielenkäyttöä.
- Ohjaa oppilaita keräämään listoja uusista sanoista ja käsitteistä. Esimerkiksi oppimispäiväkirjaan oppilas voi kerätä käsitellystä oppikirjan kappaleesta tai vihkostaan tietyt avainsanat, tehdä sisällysluettelon pohjalta käsitekartan tai kirjoittaa keskeisistä asioista muutaman virkkeen, jotka hän kuvittaa.
- Käytä tarvittaessa ”selityslistaa” uusista vaikeista sanoista ja käsitteistä.
- Pohdi, minkälainen oppikirja on oppilaan kannalta tarkoituksenmukainen.
- Käytä eriyttävää oheismateriaalia.
- Täsmällinen ja siisti vihkoyöskentely tukee oppimista.
- Anna paljon malleja oikeista ja hyvistä suorituksista.
- Pyydä mahdollisuuksien mukaan avuksi oppilaan omakielistä opettajaa.
- Muista kannustaa ja kehua oppilasta.
- Työrauha luokassa edistää oppimista.
- Selvitä, miten oppilas osaa puhua, lukea ja kirjoittaa omalla äidinkielellään (tulkkipalvelut).

²⁶ http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/siv.keskuksenhallinto/gMqj8SHz3/Maahanmuuttajaoppilas_esi_ja_peruskoulussa_Seinajoella.pdf

Opettajan huoneentaulu

1. Puhu selkeästi.
2. Jäsentele puhettasi painottaen ja tauottaen.
3. Käytä ilmeitä ja eleitä sekä hyödynnä tilaa ja ympäristöä.
4. Havainnollista käsitteitä.
5. Anna oppilaan puhua rauhassa virheitä korjaamatta.
6. Hyödynnä toiminnallista oppimista.
7. Huolehdi siitä, että oppilaiden välille syntyy vuorovaikutusta.
8. Varmista eri tavoin, että oppilas on ymmärtänyt ohjeet ja opittavan asian.
9. Laita oppilaat käyttämään opittavaa käsitettä/asiaa monessa eri kontekstissa.
10. Anna oppijoille aikaa ja positiivista palautetta.

4.1.1 Oppimisen tukeminen kielen eri osa-alueilla

Kuullun ymmärtäminen

Kuullun ymmärtämisen tavoitteiden saavuttamista edistää esimerkiksi se, että opettajan puhe on jäsenneiltyä ja sisältää sekä taukoja että sidesanoja.

Muistilista:

- Lämmittele oppilaat kuuntelemaan suomen kieltä. Kuuntelutehtävään ei voi siirtyä kylmiltään, vaan käytä sopivaa puhenopeutta ja artikuloi huolellisesti.
- Ota huomioon oppilaan suomen kielen taito.
- Käy ymmärtämiskysymykset läpi ja varmista, että tehtävänanto on ymmärretty.
- Tue kuuntelemista tarvittaessa näkyvissä olevilla kuvilla tai sanoilla.
- Käytä runsaasti visuaalista materiaalia puhutun kielen tukena ja sitä täydentämässä.
- Kirjoita näkyviin tukisanoja, jotta muistiinpanojen tekeminen puheesta helpottuu.
- Jos kuuntelu on pitkä, jaa se pienempiin osiin.
- Käy oikeat vastaukset läpi kuuntelun jälkeen. Sano oppilaan nimi ääneen ennen kysymystä, jotta tämä voi paremmin valmistautua vastausvuoroonsa.
- Anna oppilaalle riittävästi aikaa vastaamiseen.

Puhuminen ja suullinen vuorovaikutus

Puheen ymmärrettävyyteen vaikuttavat ääntäminen, puheen tempo ja sujuvuus sekä sanasto ja lauserakenteet.

Muistilista:

- Huomioi, että puhutun kielen ja sen vastaanottamisen ominaispiirteet ovat erilaisia kuin kirjoitetun kielen.
- Keskustele ja esitä keskustelun aikana auttavia kysymyksiä.
- Tee helppoja kysymyksiä, yksi kysymys kerrallaan.
- Anna oppilaalle myös mahdollisuus keskustella muiden oppilaiden kanssa.
- Käytä pari- ja ryhmätyötä, jolloin oppilas saa puhumiseen malleja toisilta oppilailta.
- Edellytä suullista osallistumista kaikilta oppilailta.
- Anna muille oppilaille mahdollisuus S2-oppilaan auttamiseen.

- Selitä oudot sanat ja käsitteet.
- Anna selkeät työskentelyohjeet.
- Käytä konkreettista kieltä.

Lukeminen

Tavoitteena lukemaan oppimisessa on, että oppilas oppii käyttämään lukustrategioita hyvän lukijan tavoin. Opettaja ohjaa oppilaita toimimaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa, ennakoimaan lukemaansa (otsikoista, väliotsikoista, kuvista, tiivistelmistä jne.), etsimään tekstistä pääasioita ja tukisanoja sekä tekemään niiden pohjalta päätelmiä ja käyttämään hyväkseen lauseyhteyttä.

Muistilista:

- Kartoita, mitä ennakkotietoja tai uskomuksia oppilaalla on asiasta.
- Varmista, että oppilas ymmärtää pääasiat.
- Lukemaan oppimisen alkuvaiheissa ääneen lukeminen tukee usein ymmärtämistä.
- Mieti, mitkä yksityiskohdat ovat olennaisia kokonaisuuden kannalta.
- Anna oppilaalle tarvittaessa mahdollisuus kuulla tekstit luettuina.
- Ohjaa oppilasta etsimään tekstistä pääasioita ja tukisanoja.
- Ohjaa oppilasta tekemään johtopäätöksiä pääasioiden pohjalta.
- Hyödynnä Rembrandt-menetelmää:
 - tekstin lukeminen
 - outojen käsitteiden avaaminen
 - tapahtumien piirtäminen
 - tapahtumien selittäminen kaverille
- Ohjaa oppilasta käyttämään oppikirjaa (sisällysluettelon, sanaston tms. käyttäminen).
- Mieti, mikä oppikirja on sopivin (huomaa, että lähes kaikki oppikirjat on tehty suomenkielisille).
- Käytä oman oppikirjan lisäksi eriyttäviä oheismateriaaleja.
- Käytä tarvittaessa sanalistoja ja sanakirjoja.
- Opetä systemaattisesti sisällön kannalta olennaista sanavarastoa.
- Harjoittele oppilaiden kanssa erilaisia sanojen ryhmittelyjä.
- Taivuttakaa, johtakaa ja yhdistäkää sanoja oppilaiden ikä ja luokkataso huomioon ottaen.
- Muista, että oppilaan hyvä mekaaninen lukutaito ei välttämättä kerro hyvästä kielitaidosta ja luetun ymmärtämisestä.
- Luetun ymmärtäminen on kielitaidon osa-alueista vaativin. Harkitse tarkkaan, millaisia tekstejä (asiatekstejä/kaunokirjallisia tekstejä) annat oppilaalle. Valitse mieluummin helpohko teksti, jota voit käsitellä yhdessä oppilaan kanssa monipuolisesti, kuin liian vaikea teksti.

Miten luet oppikirjan kappaleen?

1. Lue pääotsikko ja katso kuvat.
2. Mikä on tekstin aihe?
3. Mitä tiedät siitä jo nyt?
4. Lue väliotsikot, kuvat ja kuvatekstit. Mitä tietoja saat? Mitä tärkeitä sanoja löydät?
5. Lue tiivistelmät ja avainsanalistat.
6. Mitä tietoja saat? Mitä tärkeitä sanoja löydät?
7. Etsi tärkeät sanat ja niiden selitykset tekstistä.
8. Tee muistiinpanot.
9. Silmäile nopeasti koko teksti.
10. Täydennä muistiinpanoja.
11. Kerro tärkeimmät asiat ääneen.

5. Maahanmuuttajaoppilaan opetus

Maahanmuuttajaoppilaalla tai -lapsella tarkoitetaan sekä Suomeen muuttaneita että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria. Maahanmuuttajaoppilaat ovat useimmiten tulleet Suomeen pakolaisina, vanhempien työperäisen maahanmuuton tai adoption kautta. Suomessa vakinaisesti asuvat lapset, myös ulkomaan kansalaiset, ovat oppivelvollisia.²⁷

5.1 Varhaiskasvatus ja esiopetus

Alle kouluikäisillä maahanmuuttajalapsilla on mahdollisuus muiden lasten tavoin osallistua varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen.²⁸ Varhaiskasvatukseen osallistuminen tukee eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten mahdollisuutta oppia suomen kieltä toisten lasten ja kasvattajien kanssa tavallisessa lapsiryhmässä. Samalla tuetaan sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja kontakteja lapsiryhmässä.²⁹

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kielitaidon kehittymistä sekä vahvistetaan kulttuuri-identiteettiä ja itsetuntoa. Lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen omassa päiväkodissaan ja oppii suomen kieltä päiväkodin arjessa omien tavoitteidensa mukaan. Tukena käytetään kuvia, tukiviittomia ja leikkiä. Varhaiskasvatuksessa järjestetään suomi toisena kielenä -opetusta esimerkiksi Aamu-, KILI-, Timo-hiiri- ja Halinalle-

ohjelmien avulla. Koko lapsiryhmä tutustuu lapsen perheen kulttuuriin ja tapoihin, kasvatushenkilöstön yhdessä huoltajien kanssa suunnittelemalla ja toteuttamalla tavalla. Mikäli tämä on lapsen iän puolesta mahdollista, voi leikinomainen ja paljon vapaata sosiaalista kanssakäymistä sisältävä esikoulu olla maahanmuuttajalapselle hyödyllisempi kuin luokkamuo-
toinen valmistava opetus. Lapsen sijoittuminen valmistavaan opetukseen tai esiopetukseen on arvioitava tapauskohtaisesti.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tulee mukaan lapsen tukiverkostoon silloin, kun lapsen asioissa tarvitaan erityispedagogiikan asiantuntijuutta. Tarve voi liittyä kielitaidon kehityksen ongelmiin, mutta myös muihin lapsen kasvun ja oppimisen haasteisiin (motoriikka, hahmottaminen, tarkkaavaisuus, tunnesäätely, traumatausta jne.).

²⁷ http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/siv.keskuksenhallinto/gMqj8SHz3/Maahanmuuttajaoppilas_esi-ja_peruskoulussa_Seinajoella.pdf

²⁸ http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/siv.keskuksenhallinto/gMqj8SHz3/Maahanmuuttajaoppilas_esi-ja_peruskoulussa_Seinajoella.pdf

²⁹ https://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/varhaiskasvatus/julkaisutjaohjelmat/6FZbqKGtp/Meiran_vasu.pdf

5.2 Perusopetus

5.2.1 Valmistava opetus

Kouluikäisinä saapuneille oppilaille annetaan yleensä perusopetukseen valmistavaa opetusta. Tapauskohtaisesti lapselle voidaan antaa esiopetusta tai varhaiskasvatusta. Silloin, kun oppilas vastaa iältään korkeintaan 1. luokan oppilasta, on esikouluryhmään sijoittaminen valmistavan luokan sijaan joskus toimiva ratkaisu, koska esikouluryhmässä oppilas on ikätasoisessaan seurassa ja oppii kieltä tehokkaasti leikin ja käytännön toiminnan kautta. Vastaavasti valmistavassa opetuksessa on paljon eri-ikäisiä ja -tasoisia oppilaita, erityisesti silloin, kun valmistava opetus on luokkamutoista. Opettajalle huomion ja käytettävissä olevien aika- ja materiaaliressurssien jakaminen voi olla tällaisessa hyvin heterogeenisessä ryhmässä vaikeaa.

Oppilaat ovat tavallisesti valmistavassa opetuksessa vuoden ajan. Valmistavan opetuksen tavoitteena on edistää oppilaan kotoutumista sekä antaa tarvittavat valmiudet perusopetukseen siirtymistä varten. Kun oppilas on saavuttanut riittävät kouluvalmiudet, siirtyy hän perusopetukseen.³⁰

Koulun opetusjärjestelyissä otetaan huomioon, että valmistavan opetuksen ei tarvitse välttämättä olla luokkamutoista eli sellaista opetusta, jossa kaikki valmistavan opetuksen oppilaat on koottu mahdollisista ikä- ja tasoeroista huolimatta yhteen ryhmään opiskelemaan. Valmistava opetus voidaan saada toimimaan myös pienemmissä yksiköissä, ja sitä voidaan järjestää myös yksittäisille oppilaille. Myös yksittäisille oppilaille järjestettävään valmistavaan opetukseen voidaan hakea valtion tukea. Tällainen yksilöllisesti räätälöity valmistava opetus voidaan toteuttaa esimerkiksi vahvasti integroituna niiden oppiaineiden opetusryhmiin, joissa oppilaan katsotaan selviytyvän puutteellisesta kielitaidostaan huolimatta. Tällaisia oppiaineita voivat olla esimerkiksi taito- ja taideaineet. Joskus integrointi saattaa onnistua melko varhain myös muissa oppiaineissa, esimerkiksi matematiikassa. Opetusjärjestelyt suunnitellaan yhteistyössä, ja opetusta eriytetään oppilaiden ikä- ja kehitysvaiheet huomioiden.

Integrointi kannattaa toteuttaa alusta alkaen siihen opetusryhmään, jossa oppilas tulee opiskelemaan myös tulevaisuudessa siirtyessään yleisopetuksen oppilaaksi (esim. vuotta nuorempien opetusryhmä). Alusta asti integroitujen oppiaineiden lisäksi loput oppilaan viikko-ohjelmasta on usein suunniteltava tapauskohtaisesti siinä tapauksessa, ettei käytettävissä ole erillistä valmistavan opetuksen opettajaa. Valmistavan opetuksen sisältö kirjataan oppilaan yksilölliseen opinto-ohjelmaan. Koulukohtaisesti voi olla järkevää miettiä, voitaisiinko esimerkiksi erityisopettajan tai S2-opettajan resursseja hyödyntää siinä, että oppilaalle saataisiin laadittua mielekäs lukujärjestys.

Valmistavan opetuksen sisältöön ei ole olemassa valtakunnallisesti määriteltyä oppimäärää, koska jokaisen oppilaan kielitaito, valmiudet ja tarpeet ovat yksilölliset. Pääpaino opiskelussa on tietenkin kielen ja koulunkäyntivalmiuksien oppimisessa. Ohjeet oppilaan

³⁰ http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitajakoulutus/siv.keskuksenhallinto/gMqj8SHz3/Maahanmuuttajaoppilas_esi- ja_peruskoulussa_Seinajoella.pdf

henkilökohtaisten tavoitteiden asettamiseen, henkilökohtaisen opinto-ohjelman laatimiseen ja oppimisen arviointiin löytyvät valtakunnallisesta ja maakunnallisesta valmistavan opetuksen opetussuunnitelmasta.

Opetuksen järjestäjän on hyvä huomioida, että valmistavan opetuksen aikana oppilaan viikkotuntimäärän ei etenkään vanhemmilla oppilailla tarvitse olla aivan yhtä korkea kuin yleisopetuksen oppilailla, vaan ratkaiseva tekijä on annetun opetuksen kokonaistuntimäärä. Tämä on hyvä asia, sillä täyspäiväinen kielen oppiminen ja vieraalla kielellä opiskelu on kuormittavaa. 6–10 -vuotiaille valmistavaa opetusta annetaan yhteensä vähintään 900 tuntia ja sitä vanhemmille vähintään 1000 tuntia. Tämän tuntimäärän voi jakaa vuoden mittaiselle ajanjaksolle, jonka suurin osa oppilaista opiskelee valmistavassa opetuksessa. Oppilas voi myös siirtyä kokonaan yleisopetuksen oppilaaksi jo ennen tämän tuntimäärän täyttymistä, jos hänen kielitaitonsa sen sallii. Useimmiten jonkinlainen vaiheittainen integroitiratkaisu on kuitenkin parempi.

Siirrettäessä valmistavan opetuksen oppilasta kokonaan tai vaiheittain yleisopetuksen ryhmään on tärkeää huomioida psyykkinen kypsyys. Oppimiselle on annettava aikaa, ja opintojen joustavaa etenemistä on tuettava taitojen karttuessa. Integraatioon tulevan yleisopetuksen luokan/ryhmän kanssa kannattaa kuitenkin ryhtyä sopivissa aineissa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, koska suomenkielisessä kieliympäristössä kielitaito

kehittyy nopeimmin. Jotta oppilas kokisi olonsa turvallisiksi uudessa opetusryhmässä, on myös hyvä antaa aikaa joustavaan siirtymiseen. Ryhmiin sijoittamisessa kannattaa huomioida siis muutkin tekijät kuin kielitaito. Prosessissa vuorovaikutus on ensisijaisen tärkeää.

Valmistavan opetuksen haasteita ovat mm. oppilaiden eri-ikäisyys, kansalaisuuksien ja uskontojen moninaisuus sekä opintojen etenemisen eritahtisuus. Monet näistä ongelmista korostuvat perinteisessä luokkamuotoisessa valmistavassa opetuksessa. Opetuksessa ja oppimisen edistymisessä onkin tärkeää ottaa huomioon myös oppilaan oppimiskyky ja persoonallisuus, minkä vuoksi myös oppilaan opinto-ohjelma valmistavan opetuksen ajalle laaditaan juuri näistä lähtökohdista käsin. Yhtenä opetuksen haasteena valmistavassa opetuksessa on juuri eritasoisista opiskelijoista muodostuville ryhmille soveltuvan, eriyttämistä helpottavan materiaalin huono saatavuus. Oppimisen kannalta olisi kuitenkin tärkeää, että opetusta pystyttäisiin mahdollisimman tehokkaasti eriyttämään.

Arviointi perusopetukseen valmistavassa opetuksessa:

http://oph.fi/download/172848_perusopetukseen_valmistavan_opetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2015.pdf

5.2.2 Valmistavan opetuksen uudistuskokeilu Seinäjoella 2017–2019

Seinäjoella on alkamassa syksyllä 2017 kahden lukuvuoden mittainen kokeilu, jossa valmistavaa opetusta pyritään uudistamaan. Kokeilun aikana luokkamuotoinen valmistava opetus puretaan, ja maahanmuuttajaoppilaat opiskelevat valmistavan opetuksen oppilaina, mutta integroituina yleisopetuksen luokkiin. Valmistavaa opetusta tarjotaan keskitetysti valituissa ala- ja yläkouluissa, jolloin oppilas ei aina aloita opiskelua lähikoulussaan. Nykyiset maahanmuuttajaoppilaat jatkavat kokeilun aikana koulunkäyntiään nykyisissä kouluissaan.

Tarve kokeilulle syntyi, kun opetuksessa havaittiin, että maahanmuuttajataustaiset oppilaat hakeutuvat valmistavassa opetuksessa herkästi omiin kieliryhmiinsä, jolloin vuorovaikutus suomenkielisten oppilaiden kanssa jää melko vähäiseksi. Kokeilun myötä oppilaat on tarkoitus saada toimimaan joka tilanteessa suomen kieltä kuullen ja käyttäen.

Maahanmuuttajaoppilaat ovat suomen kielen osaamisen suhteen eri vaiheissa, ja heidän tarvitsemastaan yksilöllisestä tuesta vastaavat valmistavan opetuksen opettajat, jotka toimivat yhteistyössä oppilaiden luokan-/aineenopettajien kanssa. Kokeilu vaatii myös luokanopettajilta ja aineenopettajilta entistä kielitietoisempaa suhtautumista omaan opetukseensa, sillä erityisesti alakoulussa juuri luokanopettaja vastaa käytännössä oppilaan jokapäiväisestä arjesta koulussa. Luokanopettajat ja aineenopettajat toimivat myös omasta tehtävästään käsin suomen kielen opettajina, minkä vuoksi on tärkeää, että he kiinnittävät opetuksessaan huomiota muun muassa kielenkäytön havainnollisuuteen ja ohjeistusten selkeyteen.

Oppilas saa valmistavan opetuksen jälkeen S2-opetusta (valmistavan opetuksen jo suorittaneen, kielellisesti edistyneemmän maahanmuuttajaoppilaan status) yksilöllisesti edistymisensä mukaan. S2-opetusta tarjotaan entiseen tapaan kiertävän opettajan resurssina kouluissa, joissa on maahanmuuttajalapsia tai maahanmuuttajien Suomessa syntyneitä lapsia. S2-opetusta tarjotaan 2 tuntia viikossa.

Jotkut maahanmuuttajaoppilaat ja näiden perheet saavat taustastaan riippuen tukea myös pakolaiskuraattorilta ja kotouttamisohjaajalta.

5.2.3 Maahanmuuttajaoppilas yleisopetuksessa

Oppilaan luokkatason valinnassa on otettava huomioon oppilaan kielitaito ja sosiaaliset valmiudet. Tavallisesti oppilas sijoitetaan yhtä vuosiluokkaa alemmas kuin hänen ikänsä määräisi. Täten pyritään varmistamaan, että oppivelvollisuus on mahdollista suorittaa ennen oppivelvollisuusiän päättymistä. Tavoitteena on, että oppilas pystyy opiskelemaan täysipainoisesti kaikkia perusopetuksen oppiaineita ja että hänen on mahdollista jatkaa opintojaan perusopetuksen jälkeen.³¹

Maakunnallisesti linjataan, että pääsääntöisesti oppilas sijoitetaan yhtä vuosiluokkaa alemmas kuin hänen ikänsä määräisi. Kahta vuosiluokkaa alemmaksi kannattaa sijoittaa vain

³¹ http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitajakoulutus/siv.keskuksenhallinto/gMqj8SHz3/Maahanmuuttajaoppilas_esi- ja_peruskoulussa_Seinajoella.pdf

erittäin painavista syistä. Sijoittamisessa on huomioitava myös oppilaan psyykkisen kehittymisen näkökulma. Itsetunnon kehityksen kannalta voi olla epäedullista sijoittaa oppilas huomattavasti nuorempien ryhmään. Lisäksi liian nuorten kanssa samaan ryhmään integrointi voi myöhemmin heijastua motivaatio-ongelmina siirryttäessä toisen asteen opintoihin.

Myös omanikäisten ryhmään sijoittaminen on mahdollista silloin, kun oppilaan kielitaito on hyvä ja vaikuttaa siltä, että tällä on edellytyksiä seurata kohtuullisen vaivattomasti ikäluokkansa saamaa opetusta ja kartuttaa eri aineissa tarvittavaa kielitaitoa opetuksen ohessa.

Kun lapsi siirtyy valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen, on otettava huomioon, ettei tämä luonnollisestikaan useimmissa tilanteissa kykene ikäistensä, äidinkielisten oppilaiden tasoiseen suomen kielen tuottamiseen ja ymmärtämiseen. Vuodessa opitulla kielitaidolla on rajansa – useiden lähteiden mukaan syvällisen, akateemisessa opiskelussa tarvittavan kielitaidon omaksumiseen menee keskimäärin 5–10 vuotta³². Siksi on tärkeää, etteivät luokan- ja aineenopettajien odotukset valmistavalta luokalta yleisopetukseen siirtyviä maahanmuuttajaoppilaita kohtaan ole liian korkealla. Kaikkien oppilasta opettavien luokan- ja aineenopettajien on myös tiedostettava oma roolinsa oppilaan kielitaidon kehittäjinä ja pyrittävä mahdollisuuksien mukaan hankkimaan opetuksensa tuoksi koulutusta ja materiaalia. Muun muassa koulutusten järjestämisessä ja materiaalien jakamisessa maakunnallinen yhteistyö on mahdollisuus. Vinkkejä kielitietoiseen opetustapaan on koottu tämän asiakirjan lukuun 4, ”Kielitietoinen koulu”.

Erityisopetus ja samanaikaisopetus antavat luokkaopetuksessa mahdollisuuden opetuksen eriyttämiseen. Oppimisen tuen keinot (tehostettu/erityinen tuki) ovat erityisen tärkeässä asemassa ja siksi myös erityisopettajilla on hyvä olla tietoa maahanmuuttajaoppilaiden opettamisesta.

Yleisopetuksessa maahanmuuttajaoppilas opiskelee opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Vaikka oppimäärää ei voida perusteetta muuttaa, voidaan maahanmuuttajaoppilaan opiskelua kuitenkin monin tavoin helpottaa (kts. luku 6, ”Oppimisen ja koulunkäynnin tuki”).

Joissakin kunnissa toteutetaan ns. nivelluokka-ajatusta. Nivelluokka on tarkoitettu niille, jotka ovat siirtyneet valmistavasta opetuksesta perusopetuksen ryhmiin mutta joilla on opiskelun suhteen haasteita. Nivelluokka on kiinteä järjestely, johon oppilas voi mennä opiskelemaan sellaisia oppiaineita, joiden sisältöjen seuraaminen on hänelle liian vaikeaa luokkamuotoisessa opetuksessa.

Valtion rahoittama muun opetuksen lisäopetus (ryhmämuotoinen tukiopeus) olisi myös hyvä huomioida mahdollisuutena. Lisäopetuksella voidaan tukea muiden oppiaineiden kuin suomen oppimista nivelluokkaa väliaikaisemmalla järjestelyllä. Rahoitus haetaan takautuvasti,

³² esim. Ainí Sutela ja Raija Ylilehto-Suvanto: Puhu minulle suomea, lähde: terva.eduouka.fi/koulutuskalenteri/.../PUHU%20MINULLE%20SUOMEA.pptx 13.3.2017

ja lisätietoja hakemisesta saa mm. Opetushallituksen tiedotteesta, jolla ilmoitetaan kunnille vuosittain tukiopetukseen ja oppilaan oman äidinkielen opetukseen tarkoitettusta resurssista. Jos maahanmuuttajaoppilas on vapautettu jonkin oppiaineen opiskelusta, hän voi näiden tuntien aikana saada lisäopetusta, joka tukee ja kehittää hänen opiskeluaan ja oppimistaan kaikissa oppiaineissa. Jos lisäopetusta ei ole mahdollista antaa, tulee huolehtia siitä, että vapautetut oppitunnit ovat reunatunteja. Perusopetuksen oppilaalla ei voi olla hyppytunteja.

Selkeää ohjeistettua oppimisen polkua tai vuosiluokkaista materiaalipakettia kaikkien maahanmuuttajaoppilaita opettavien opettajien käyttöön ei valitettavasti voida tehdä. Jokainen oppilas on yksilö, ja aikataulutus on etukäteen usein mahdotonta. Jokaiselle maahanmuuttajaoppilaalle laaditaankin tästä syystä henkilökohtainen oppimissuunnitelma, johon kirjataan hänen tuentarpeensa ja niihin liittyvät toimenpiteet eri oppiaineissa. Oppimissuunnitelmaa päivitetään vähintään kerran vuodessa.

5.2.4 Suomi toisena kielenä (S2) -opetus

Perusopetuksen maahanmuuttajaoppilaalle suomi on sekä oppimisen kohde että sen väline koko kouluajan. Koska oppilas opiskelee kaikkia perusopetuksen oppiaineita suomeksi, on suomen kielen opiskeluun panostettava. Ne maahanmuuttajaoppilaat, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, opiskelevat suomea toisena kielenä (S2).

Jos kouluun tulee oppilas, joka on oikeutettu S2-oppimäärään, tulee rehtorin ilmoittaa siitä S2-opettajalle. Oppilaan kielitaidon arviointiin osallistuu luokanopettaja/äidinkielenopettaja yhdessä S2-opettajan kanssa. Lähtökohtana kuitenkin on, että maahanmuuttajaoppilas osallistuu S2-opetukseen.

Pääsääntöisesti S2-opetusta on 2 tuntia viikossa. S2-opetusta ei ole valmistavassa opetuksessa, vaan S2-opetusta järjestetään niille oppilaille, jotka ovat siirtyneet valmistavasta opetuksesta perusopetuksen ryhmiin.

S2-oppilaan lukujärjestystä laadittaessa on otettava huomioon, että mikäli maahanmuuttajaoppilas joutuu olemaan S2-opetuksen vuoksi poissa oman luokkansa äidinkielen opetuksesta, on luokanopettajan ja S2-opettajan yhdessä huolehdittava siitä, että oppilas saa opetusta kaikista tärkeistä oppimäärän mukaisista asioista. Jos oppilas joutuu lukujärjestysteknisistä syistä olemaan S2-oppituntien ajan poissa muilta kuin äidinkielen tunneilta, on luokan- tai aineenopettajan vastuulla huolehtia siitä, että oppilas opiskelee kyseisen aineen oppimäärän oleelliset sisällöt.

Suomi toisena kielenä on yksi äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääristä. Usein koulussa herää kysymys, tarvitseeko maahanmuuttajataustaisen oppilaan opiskella S2-oppimäärää silloin, jos hän pärjää ikäistensä tasoisesti äidinkielen tunneilla. OPS:n mukaan S2-opettaja ja luokan-/äidinkielenopettaja arvioivat yhdessä oppilaan kielitaidon ja sen, mitä oppimäärää oppilaan olisi paras opiskella. Jos oppilaalla on kaikilla kielitaidon osa-alueilla edellytykset opiskella äidinkieli ja kirjallisuus oppimäärän mukaan, voidaan oppilaan oppimäärä muuttaa. Kääntäen oppilaalla on oikeus S2-oppimäärään, mikäli edellytyksiä äidinkieli ja kirjallisuus –oppimäärään

ei kaikilla kielen osa-alueilla vielä ole. Oppimäärän muutosta ei kuitenkaan tule tehdä hätiköidysti tai liian nopeasti, koska päätöksen oppimäärästä tulisi olla pitkän tähtäimen päätös. Joskus kielitaustaan liittyvät oppimisen ongelmat tulevat esiin vasta vanhemmalla iällä. Tällöin on oppilaan oikeus ja etu jatko-opintoja ajatellen, että hän on arvioitu S2-oppimäärään mukaan (S2-status). Oppilaan opiskelema oppimäärä merkitään todistukseen.

S2-oppimäärän järjestämisen lähtökohtana on se, että maahanmuuttajaoppilas opiskelee erillisessä S2-ryhmässä. Pienemmissä yksiköissä erillistä ryhmää ei kuitenkaan ole aina saatavilla, tai yhteistyössä vanhempien kanssa on esim. taitavan oppilaan kohdalla voitu päättää, että oppilaan on hyödyllisempää ja mielekkäämpää opiskella äidinkieli ja kirjallisuus -opetusryhmän mukana, ja jäädä pois erillisestä S2-opetuksesta. Tämä ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskelua. Maahanmuuttajataustaisen oppilaan opiskelua ja kielitaidon kehitystä on hyvä seurata äidinkieli ja kirjallisuus -ryhmässä mutta S2-statuksella mielellään useampi vuosi, ennen kuin aletaan keskustella, onko oppilaalla edellytyksiä oppimäärän muuttamiseen S2-oppimäärästä äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääräksi.

Virallisen päätöksen oppimäärää koskevista valinnoista tekee aina huoltaja, ja tämä on muistettava silloinkin kun huoltajan näkemys oppilaan oppimäärästä eroaa opettajien näkemyksestä. Huoltajalla ei kuitenkaan aina ole riittävää asiantuntemusta tai ymmärrystä oppimäärän valintaan liittyen, ja siksi S2-statuksen purkamista ei pidä ehdottaa koulun puolelta kevein perustein. Jos huoltaja haluaa, että huollettavan oppimäärä vaihdetaan S2-oppimäärästä äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääräksi, hänen on tehtävä asiasta koululle kirjallinen pyyntö. Tällöin oppilaan koulun rehtori tekee asiasta hallinnollisen päätöksen.

S2-opetuksen sisältö

S2-opetuksen tavoitteena on nimenomaan yleisen kielitaidon tukeminen, eikä S2-opetuksen ensisijainen tarkoitus ole toimia muiden oppiaineiden tukiaineena, vaikka S2-tunneilla voidaankin opettaa muiden aineiden tunneilla tarvittavia taitoja ja tilannekohtaisesti tukea oppilasta muihin aineisiin liittyvissä akuuteissa ongelmatilanteissa.

S2-oppilaan opetuksen lähtökohtana on kielitaito. Suomi toisena kielenä -opetus voidaan järjestää erillisessä S2-ryhmässä joko kokonaan tai osittain tai integroituna suomi äidinkielenä -opetukseen. Siinäkin tapauksessa, että oppilas opiskelee osana äidinkielen ryhmää, on hänen opetuksessaan edettävä S2-oppimäärän mukaisesti. Tämä on tärkeää huomioida, vaikka oppilas osaisikin jo hyvin suomea. Varhaiskasvatuksessa suurin osa kielestä opitaan arjen toiminnan yhteydessä, mutta suomen kieltä opetellaan myös S2- toimintatuokioissa/-ryhmissä.

Jokaisen opettajan tehtävänä on tukea maahanmuuttajataustaisen oppilaan suomen kielen osaamisen kehittymistä. Jotta suomen kielen opetus nivoutuisi osaksi aineen opetusta, aineenopettajan vastuulla on oman oppiaineensa sanaston ja lukustrategioiden opettaminen. Tarvittaessa aineenopettaja voi konsultoida S2-opettajaa. Luokan-/äidinkielenopettajan tulee tehdä yhteistyötä S2-opettajan kanssa.

S2-kielen opiskelu tulisi nähdä mahdollisuutena. Usein vastaan tulee vanhempia, jotka haluavat lapsen pois S2-opetuksen piiristä, koska kokevat, ettei lapsi enää tarvitse S2-opetusta. Oppilaan ei kuitenkaan välttämättä kannata luopua S2-statuksesta, koska se voidaan tarvittaessa huomioida myös hänen siirtyessään seuraavalle koulutusportaalille. S2-opettaja ja luokanopettaja arvioivat yhdessä oppilaan S2-opetuksen tarpeen.

5.2.5 Oman äidinkielen opetus

Oppilaalle, jonka äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi, voidaan järjestää opetusta hänen omassa äidinkielessään. Oman äidinkielen opetus on valtion rahoittamaa, ja tuet opetukseen haetaan takautuvasti vuosittain. Lisätietoa tukien hakemisesta saa Opetushallitukselta. Oman äidinkielen oppimäärästä kerrotaan opetussuunnitelmassa.

Esimerkiksi Seinäjoella oman äidinkielen opetusta on tarjottu vakituisesti kaupungissa asuville pakolaistaustaisille oppilaille silloin, kun saadaan täyteen vähintään neljän hengen opetusryhmä ja ryhmälle on löydetty sopiva opettaja. Ryhmiä ei ole siis perustettu turvapaikanhakijoille, mutta myös turvapaikanhakijat voivat tietenkin tulla mukaan oman äidinkielen opetusryhmään, jos sellainen kaupungista jo ennestään löytyy. Myös muille maahanmuuttajille oman äidinkielen opetusta on annettu, jos pyyntö opetuksen järjestämisestä tulee heiltä itseltään ja samat ryhmäehdot täyttyvät.

Kun kouluun tulee maahanmuuttajataustainen oppilas, rehtori selvittää, onko kunnassa saatavilla opetusta oppilaan omassa tai toisessa (kaksikieliset perheet) äidinkielessä ja jos on, luokanopettaja tai rehtori tiedustelee huoltajalta oppilaan halukkuutta osallistua siihen. Oppilaan niin halutessa rehtori ilmoittaa tämän oman äidinkielen opetusryhmään. Mikäli opetus järjestetään toisella koululla, lähettävä koulu huolehtii tarvittaessa oppilaan kuljetuksen järjestämisestä. Seinäjoella S2-opetuksen koordinaattori koordinoi myös oman äidinkielen opetuksen ryhmiä.

5.3 Maahanmuuttajanuorten koulutus ja aikuisten maahanmuuttajien perusopetus

Aikuisten maahanmuuttajien perusopetusta tarjotaan Etelä-Pohjanmaalla mm. Etelä-Pohjanmaan Opistossa ja Seurakuntaopiston Lapuan kristillisen opiston kampuksella. Etelä-Pohjanmaan Opistossa aloitettiin vuonna 2017 aikuisten maahanmuuttajien perusopetuksen alkuvaiheen opinnot, josta opiskelijat siirtyvät varsinaiseen perusopetukseen. Opiskelijoita on noin 40, ja opisto on hakenut lisäpaikkoja tehtävän toteuttamiseen. Tässä yhteydessä järjestäjä on päivittänyt aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman. Opetusjärjestelyjen osalta on tehty erilaisia ratkaisuja, ja esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan opistolle on järjestetty kuljetuksia nuorten opiskelun mahdollistamiseksi. Osa oppilaista on myös asunut opistolla. Opisto harkitsee yhtenä vaihtoehtona myös opetuksen siirtämistä Seinäjoelle opetusjärjestelyjen tehostamiseksi.

Koulutuskeskus Sedun Valma-koulutus on tarkoitettu nuorille ja aikuisille, jotka tarvitsevat lisävalmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutumiseen. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa keskeistä on sekä nuorten että aikuisten kannalta syrjäytymisen ja koulupolulta putoamisen ehkäiseminen. Valmassa tehdään yhteistyötä myös etsivän nuorisotyön kanssa. Valma tarjoaa muun muassa opintonsa keskeyttäneille väylän

esimerkiksi kielitaidon kohentamiseen, arvosanojen korottamiseen, koulutusaloihin tutustumisiin, arjen taitojen kehittämiseen tai työelämäkokeiluihin.

Järviseudun koulutuskuntayhtymän ylläpitämässä ammatti-instituutissa opetusministeriön rahoittamien opiskelupaikkojen määrä on vuodesta 2016 alkaen enintään 465. Uudet opiskelijat valitaan valtakunnallisen yhteishakujärjestelmän kautta. Järviseudun ammatti-instituutista on voinut hakea yhteishaussa vapautuvia opiskelupaikkoja. Opiskelijat ovat olleet pääsääntöisesti Venäjältä. Venäjältä Suomeen opiskelemaan tulevilla on pääsääntöisesti tavoitteena jäädä valmistumisen jälkeen Suomeen työhön tai jatkaa opiskelua Suomessa.

Seinäjoella lukiokoulutuksessa on tarjolla S2-opetusta. Opetus on keskitetty Seinäjoen lukioon, johon ohjataan kaikki muihin kaupungin lukioihin pyrkivät S2-opetusta tarvitsevat. Kaikissa Seinäjoen lukioissa opetuskielenä on suomi. Seinäjoen lukiossa on mahdollisuus opiskella joitakin lukiokursseja englanniksi ja suorittaa kansainvälisiä A- ja AS-level -tutkintoja lukioaineissa. Kaikkien lukiolaisten tavoitteena on kuitenkin suorittaa suomalainen ylioppilastutkinto. Äidinkielen koe on ylioppilastutkinnossa pakollinen, mutta sen voi korvata suomi toisena kielenä -kokeella.

Tarvittaessa Seinäjoen lukion aikuislinjalla on mahdollista järjestää lukioon valmistavan opetuksen ryhmä eli Luva päiväopetuksena, mikäli ryhmän perustamiseen vaadittava oppilasmäärä täyttyy. Jotta ryhmä voidaan perustaa, asiasta on oltava tietoa vähintään puoli vuotta ennen lukukauden alkamista. Lisäksi ryhmän perustaminen edellyttää opettajan rekrytointia sekä tarvittavien tilojen varaamista. Lukioiden ja Etelä-Pohjanmaan opiston edustajien yhteinen tahtotila on saada maakuntaan lukioon valmistava koulutus maahanmuuttajille vuoden 2018 syksyyn mennessä.

Maahanmuuttajien lukiokoulutuksen rahoitus on nykysäädösten mukaan ongelmallista. Luva-koulutuksen opetussuunnitelma asettaa koulutukselle melko haastavat tavoitteet. Vuoden kestävä, 25 lukiokurssin laajuinen koulutus ei takaa lukiokoulutukseen pääsyä, vaan lukio-opetukseen hakeutuminen tapahtuu Opintopolun kautta.³³

Oppilaan suomen kielen taidon riittävä kehittyminen on erittäin tärkeää, jotta tällä on

³³ http://www.oph.fi/download/155101_lukiokoulutukseen_valmistavan_koulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

realistiset mahdollisuudet hakeutua toisen asteen opintoihin. Tässä kohtaa kielitaidon määrittämisen merkitys korostuu: on otettava huomioon, että puhekielitaito on eri asia kuin todellinen yleiskielitaito.

Myös sosiaalinen verkostoituminen suomalaisten nuorten kanssa on oppimisen kannalta tärkeää. Lisäksi voidaan katsoa, että verkossa tapahtuva opiskelu voisi olla lähiopetusta tukeva vaihtoehto.

5.4 Nivelvaiheet

Maahanmuuttajaoppilaiden tiedot siirtyvät nivelvaiheissa niin kuin muidenkin oppilaiden tiedot. Maahanmuuttajaoppilaan siirtyessä opetusryhmästä/-koulusta toiseen tulee siirtymisen tapahtua tiiviissä yhteistyössä vastaanottavan koulun kanssa. Tällöin tulee hyvissä ajoin ottaa huomioon ja varmistaa myös oppilaan kaikkien tietojen siirtyminen (myös mahdolliset pedagogiset asiakirjat), kouluun tutustuminen sekä opettajien ja oppilaiden perehdytys. Tarvittaessa myös kulttuuritietouden siirtoon on kiinnitettävä huomiota.³⁴

5.4.1. Siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

Varhaiskasvatuksessa maahanmuuttajalapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä huoltajien kanssa, kuten jokaiselle lapselle. Tarvittaessa käytetään tulkkipalveluja. Suunnitelmassa on hyvä näkyä myös maahanmuuttajalapsen suomen kielen oppimisen tavoitteet sekä toteuttaminen ja niiden arviointi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy lapsen mukana varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Siirtymävaiheessa voidaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointipalaveriin kutsua yhdessä huoltajien kanssa tuleva esiopetuksen opettaja.

Suomen kielen opetuksessa sekä kehityksen arvioinnissa kasvattajat voivat käyttää suomi toisena kielenä -oppimisen seurantalomaketta. Suomen kielen taitojen arvioinnissa käytetään Kettu-testiä. Arvioinnin tekee lähtökohtaisesti ryhmän opettaja. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi tehdä kartoitukset siinä tapauksessa, että lapsen kehitykseen liittyy kielitaidon kehityksen lisäksi myös muita huolia. Perhepäivähoidossa kartoitukset tekee varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

5.4.2 Siirtyminen esiopetuksesta valmistavaan opetukseen tai yleisopetukseen

Maahanmuuttajaoppilaan siirtyessä esiopetuksesta valmistavaan opetukseen tai yleisopetukseen tiedonsiirtoon osallistuvat yhteisissä tapaamisissa vanhemmat, esiopettaja, valo-opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja erityisopettaja. Esiopetuksessa tehdyt oppimissuunnitelmat ja muut pedagogiset asiakirjat siirretään vastaanottavan koulun rehtorille.³⁵ Kun pohditaan, sijoitetaanko oppilas yleisopetuksen ensimmäiselle luokalle vai

³⁴ http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/siv.keskuksenhallinto/gMqj8SHz3/Maahanmuuttajaoppilas_esi- ja_peruskoulussa_Seinajoella.pdf

³⁵ http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/siv.keskuksenhallinto/gMqj8SHz3/Maahanmuuttajaoppilas_esi- ja_peruskoulussa_Seinajoella.pdf

valmistavaan opetukseen, edetään samojen periaatteiden mukaisesti kuin kohdassa 5.4.3.

5.4.3 Siirtyminen valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen³⁶

Valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen (valmistava opetus → alakoulu, yläkoulu, esikoulu/yleisopetus, pienryhmäopetus) siirtyminen on usein vaiheittaista ja voi ajoittua mihin tahansa kohtaan lukuvuotta. Siirtymiseen vaikuttavat kielitaidon lisäksi mm. sosiaaliset, psyykkiset ja emotionaaliset tekijät. Oppilas siirretään yleensä joko saman ikäluokan tai vuotta nuorempien opetusryhmään. Valmistavasta opetuksesta siirtyminen noudattaa seuraavia periaatteita:

VALMISTAVAN OPETUKSEN ALKAESSA

- oppilaan osaamisen kartoitus
- oppilaan taustojen selvittäminen, vanhempaintapaaminen (tulkki)
- henkilökohtaisen opinto-ohjelman laatiminen
- tulevien integraatiomahdollisuuksien kartoittaminen
- varhaiskasvatuksen kanssa tehtävä yhteistyö
- oman äidinkielen opetuksen mahdollisuuden kartoittaminen

YLEISOPETUKSEEN SIIRTOA VALMISTELTAESSA

- yhteydenotto lähikouluun siirtyvien oppilaiden tuleviin opettajiin ja rehtoriin
- palaveri valmistavan opetuksen opettajan, luokanopettajan/-ohjaajan ja erityisopettajan kanssa (palaveriin voi osallistua myös muita oppilashuoltoryhmän jäseniä tai aineenopettajia sekä rehtori; tapauskohtaisesti myös huoltajat)
- Pedagogisen tuen lomakkeet (pedagoginen arvio, oppimissuunnitelma, pedagoginen selvitys, erityisen tuen päätös, mahdollinen pidennetyn oppivelvollisuuden päätös ja HOJKS) voidaan antaa tiedoksi esiopetuksesta peruskouluun ja peruskoulusta toiselle asteelle oppilaan opettajalle ja rehtorille sekä oppilashuoltotyöhön osallistuville ilman huoltajan erillistä suostumusta. Tällöin tietojen tulee olla luonteeltaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä. Lausuntoja siirrettäessä tulee kysyä yksilöity lupa huoltajalta tai oppilaalta. Samoin toimitaan oppilaan siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän piiriin tai oppilaan siirtyessä 2. asteelle (PoL 40 § 2, 3 ja 4 mom).
- Oppilas tutustuu lähikouluunsa mahdollisuuksien mukaan valmistavan luokan opettajan kanssa.
- mahdollinen harjoittelujakso lähikoululla ja sen seuranta
- Sekä lähettävän että vastaanottavan koulun oppilashuoltoryhmät kartoittavat tarvittavat tukitoimet.

YLEISOPETUKSEEN SIIRRYTTÄESSÄ

- siirtopalaveri, vanhemmat + tulkki, molempien koulujen/päiväkodin edustajat
- maahanmuuttajaoppilaan oman oppimissuunnitelman laatiminen

³⁶ http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitajakoulutus/siv.keskuksenhallinto/gMqj8SHz3/Maahanmuuttajaoppilas_esi- ja_peruskoulussa_Seinajoella.pdf

- oman äidinkielen opetusmahdollisuuden kartoittaminen ja ryhmään ilmoittaminen
- toiselta paikkakunnalta muuttavalle yleisopetukseen siirtyvälle oppilaalle mahdollisuuksien mukaan jonkinlainen kielitesti sopivan luokka-asteen selvittämiseksi, etenkin jos hänen mukanaan ei ole saatu riittäviä taustatietoja

KIELITAIDON TESTAAMINEN PERUSOPETUKSEEN SIIRRYTTÄESSÄ

Usein pohditaan kielitaidon testaamistarpeita maahanmuuttajaoppilaan opintojen eri vaiheissa ja erityisesti siirryttäessä koulusta toiseen tai opetusmuodosta toiseen. Mitään jokaiseen tilanteeseen sopivaa yleispätevää testistöä, joka antaisi aina luotettavan kuvan oppilaan todellisista taidoista, ei ole toistaiseksi luotu, ja eri kouluasteille sopivat testimateriaalit ovat hyvin erilaisia. Nyrkkisääntönä on hyvä muistaa, että oppilasta eniten opettaneet opettajat osaavat usein parhaiten kuvailla oppilaan kielitaitoa kielen eri osa-alueilla ja on ehdottoman tärkeää, että tälle tiedonsiirrolle varataan aikaa.

On myös hyvä miettiä, milloin laajamittainen testaaminen on oikeasti tarpeen. Nivelvaiheessa testaaminen on tarpeellista esimerkiksi silloin, jos valmistavan opetuksen opettaja, rehtori ja luokanopettaja eivät pääse yhteisymmärrykseen siitä, mille luokka-asteelle valmistavasta opetuksesta siirtyvä oppilas sijoitetaan. Joskus esikouluikäisen kohdalla voi olla myös epäselvyyttä siitä, pitäisikö oppilaan jatkaa valmistavaan opetukseen vai 1. luokalle yleisopetukseen. Tällöin on hyvä pyytää ulkopuolista asiantuntijaa, esim. kiertävää S2-opettajaa tai erityisopettajaa avuksi arvioimaan oppilaan kielitaitoa. Ulkopuolista konsultaatiota olisi hyvä käyttää myös silloin, jos oppilas halutaan valmistavan opetuksen jälkeen sijoittaa kahta vuotta alemmalle luokka-asteelle, kuin hänen ikänsä edellyttäisi, vaikka valmistavan opetuksen opettaja ja rehtori olisivatkin tästä yhtä mieltä.

Jos siirtyvien oppilaiden luokka-asteen valinnassa noudatetaan peruseriaatetta sijoittaa oppilas ikäistensä luokalle tai vuotta alemmalle, ei kaikkia siirtyviä oppilaita ole tarvetta systemaattisesti testata ennen siirtoa. Tällöin riittää, että S2-opettaja testaa yleisopetukseen siirtyneiden oppilaiden kielitaitoa S2-tuntien puitteissa haluamallaan tavalla oman opetuksensa tueksi. Testaamisesta voidaan myös sopia yhteistyössä luokanopettajan kanssa, koska hänkin voi hyötyä S2-opettajan tiedoista. Parhaat tiedot siirtymisvaiheessa saa kuitenkin valmistavan opetuksen opettajalta, koska nopeasti toteutetulla testillä ei voida saavuttaa samaa tietämystä kuin yleensä vuoden kestäväällä opettaja-oppilassuhteella valmistavassa opetuksessa.

Varhaiskasvatuksen tai perusopetuksen aikana opettajat voivat testata oppilaan kielitaitoa esim. saadakseen tukea oppilaan oppimisen arviointiin. Perusopetuksen oppilaille voi käyttää kielitaidon arviointiin esim. Kike-testistöä (Kielellisen kehityksen diagnosoiva tehtäväsarja suomi toisena kielenä -opetukseen) soveltuvien osien. Varhaiskasvatuksessa suomenkielen opetuksessa sekä kehityksen arvioinnissa kasvattajat voivat käyttää Suomi toisena kielenä -oppimisen seurantalomaketta. Suomenkielentaitojen arvioinnissa käytetään Kettu-testiä. Kannattaa muistaa, että myös koko ikäluokalle toteutettavat luki-testit antavat arvokasta

tietoa maahanmuuttajaoppilaista.

5.4.4 Siirtyminen yleisopetuksessa

Jos maahanmuuttajaoppilas siirtyy alakoulun aikana koulusta toiseen, on hänen siirtoaan työstettävä yhteistyössä lähettävän ja vastaanottavan koulun sekä vanhempien kanssa. Oppilaan tiedonsiirtopalaveriin osallistuvat ainakin luokanopettajat ja erityisopettajat sekä tarvittaessa S2-opettaja. Alakoulusta yläkouluun siirryttäessä maahanmuuttajaoppilas saa kaiken nivelvaiheen tuen (tutustumispäivät, ryhmäytykset, vanhempainillat ja rehtorin vierailut sekä oppilashuoltoryhmän yhteistyön). Lisäksi järjestetään maahanmuuttajaoppilaan siirtopalaveri, jossa paikalla ovat luokanopettaja, yläkoulun luokanohjaaja, oppilaanohjaaja ja erityisopettaja sekä mahdollinen S2-opettaja. Tarvittaessa maahanmuuttajaoppilaalle sekä hänen vanhemmilleen järjestetään tapaaminen yläkouluun siirtymisestä tulkin ja kotouttamisohjelmassa mukana olevien oppilaiden tapauksessa myös pakolaiskoordinaattorin kanssa.

Yläkoulun loppuvaiheessa tulee kiinnittää erityistä huomiota maahanmuuttajaoppilaan ammatinvalinnanohjaukseen. Kotouttamisprosessissa yhä mukana oleville oppilaille ammatinvalintapsykologi tekee prosessin tueksi TE-toimiston alkukartoituksen. Jatko-opintoja suunnitellaan yhteistyössä vanhempien, oppilaan-/opinto-ohjaajan ja TE-toimiston maahanmuuttovastaavan ja/tai ammatinvalintapsykologin kanssa. Vanhemmille järjestetään 9. luokan syksyllä jatko-opinnoista vanhempainilta, jossa on tarvittaessa tulkki paikalla.³⁷

5.4.5 Siirtyminen perusopetuksesta toiselle asteelle

Toisen asteen koulutukseen siirryttäessä kielikoe järjestetään niille, joiden äidinkieli on muu kuin opetuskieli ja joiden kielitaitoa ole voitu todentaa muilla tavoin. Kokeella osoitetaan, että opiskelija omaa riittävät valmiudet opetuskielen suulliseen ja kirjalliseen käyttämiseen.

Opetuskielen taitoa pidetään riittävänä, jos jokin seuraavista edellytyksistä täyttyy:

- Oppilaalla on perusopetuksen päättötodistus, joka on suoritettu vastaanottavan oppilaitoksen opetuskielellä (suomi, ruotsi tai saame).
- Oppilas on suorittanut perusopetuksessa toisen kotimaisen A-kielen oppimäärän vähintään arvosanalla 7. Kielen on oltava vastaanottavan oppilaitoksen opetuskieli.
- Oppilas on suorittanut perusopetuksen suomi tai ruotsi toisena kielenä -oppimäärän vähintään arvosanalla 7. Kielen on oltava vastaanottavan oppilaitoksen opetuskieli.
- Oppilas on suorittanut lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnon vastaanottavan oppilaitoksen opetuskielellä.
- Oppilas on suorittanut lukiokoulutuksen koko oppimäärän jossakin seuraavista äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääristä: suomi äidinkielenä, ruotsi äidinkielenä, saame äidinkielenä, suomi toisena kielenä, ruotsi toisena kielenä, suomi saamenkieliselille, suomi viittomakieliselille. Kielen on oltava vastaanottavan oppilaitoksen opetuskieli.
- Oppilas on suorittanut lukiokoulutuksen toisen kotimaisen kielen koko oppimäärän. Kielen on oltava vastaanottavan oppilaitoksen opetuskieli.
- Oppilas on suorittanut yleisten kielitutkintojen suomen tai ruotsin kielen tutkinnon kaikki

³⁷ http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/siv.keskuksenhallinto/gMqj8SHz3/Maahanmuuttajaoppilas_esi_ja_peruskoulussa_Seinajoella.pdf

osakokeet vähintään taitotasolla 3, tai vaihtoehtoisesti oppilas on suorittanut Valtionhallinnon kielitutkintojen suomen tai ruotsin kielen suullisen ja kirjallisen taidon tutkinnon vähintään taitotasolla tyydyttävä.

- Oppilas on suorittanut hyväksytysti valtakunnallisen kielikokeen hakukohteen opetuskielessä.

Jos hakijalla ei ole riittävää valmiutta koulutuksen opetuskielen suulliseen ja kirjalliseen käyttämiseen ja ymmärtämiseen, häntä ei voida valita koulutukseen.³⁸

Valtakunnallisia testejä kannattaa hyödyntää kielitestauksessa päättöarvioinnin yhteydessä. Toisen asteen ammatillisiin opintoihin hakeutuville maahanmuuttajaoppilaille Koulutuskeskus Sedu järjestää keväällä valtakunnallisen kielikokeen, jolla arvioidaan opiskelijan valmius opetuskielen suulliseen ja kirjalliseen käyttämiseen ja ymmärtämiseen. Testi koostuu neljästä osiosta: puheen ymmärtämisestä, tekstin ymmärtämisestä, kirjoittamisesta sekä puhumisesta. Ammatilliseen perustutkintoon edellytetään vähintään kielitaitoa B1. Kielikokeen tulos on voimassa vuoden. Koulutuskeskus Seduun on jatkuva haku, eli opiskelijat voivat hakea suoraan koulutuksiin ympäri vuoden. Tarvittaessa järjestetään myös kielikokeita. Maahanmuuttajilla on myös mahdollisuus hakea ja sijoittua englanninkielisiin ryhmiin. Sedulla on lupa järjestää englannin kielellä sosiaali- ja terveysalan perustutkintoa, sähköalan perustutkintoa ja liikealan perustutkintoa. Myös näihin koulutuksiin pyrkijät osallistuvat kielikokeeseen.

Mikäli kielikokeen tulos on hylätty, pyritään oppilas ohjaamaan kielikoulutuksiin tai muihin koulutuksiin. Hakijan tilanteen mukaan tehdään tarvittaessa yhteistyötä TE-toimiston, pakolaiskoordinaattorin tai muun hakijaa ohjaavan toimijan kanssa.

Jos oppilas on opiskellut suomi äidinkielenä -oppimäärän mukaisesti tai on saavuttanut yleisen kielitutkinnon (YKI) tason 3, voidaan oppilaan kielitaito tulkita riittäväksi toisen asteen opintoihin. Ammatillisen koulutuksen alettua järjestetään tapaaminen, jossa siirretään opinto- ja muut opiskeluun vaikuttavat tiedot. Tapaamisessa tulee käydä myös ilmi, onko opiskelija vielä kotouttamisen piirissä ja ketkä ovat perheen arjen tukihenkilöitä.

Jos opiskelija hakeutuu lukio-opintoihin, järjestetään lukiolla kesällä oppilasta koskeva tiedonsiirtopalaveri yhdessä oppilaanohjaajien, kuraattorin ja erityisopettajien kanssa. Maahanmuuttajaopiskelijat voivat perusopetuksen jälkeen jatkaa myös perusopetuksen lisäopetukseen (10. luokka) tai Valma-koulutukseen eli ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Opiskelijan siirtyessä johonkin edellä mainituista pitää huolehtia opiskelijaa ja hänen opintojaan koskevan tiedon siirtymisestä. Ammatillisiin opintoihin siirtymisen yhteydessä kotiin tulee allekirjoitettavaksi tiedonsiirtolupa.³⁹ Pedagogisen tuen lomakkeet (pedagoginen arvio, oppimissuunnitelma, pedagoginen selvitys, erityisen tuen päätös, mahdollinen pidennetyn oppivelvollisuuden päätös ja HOJKS) voidaan antaa tiedoksi

³⁸ <https://opintopolku.fi/wp/amatillinen-koulutus/amatillisen-koulutuksen-valintaperusteet-kayttoon/kielikokeet/>

³⁹ http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitajakoulutus/siv.keskuksenhallinto/gMqj8SHz3/Maahanmuuttajaoppilas_esi- ja_peruskoulussa_Seinajoella.pdf

esiopetuksesta peruskouluun ja peruskoulusta toiselle asteelle oppilaan opettajalle ja rehtorille sekä oppilashuoltotyöhön osallistuville ilman huoltajan erillistä suostumusta. Tällöin tietojen tulee olla luonteeltaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä. Lausuntoja siirrettäessä tulee kysyä yksilöity lupa huoltajalta tai oppilaalta. Samoin toimitaan oppilaan siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän piiriin tai oppilaan siirtyessä 2. asteelle (PoL 40 § 2, 3 ja 4 mom).

Koulutuskeskus Sedussa järjestetään nivelvaiheen Valma-koulutusta nuorille ja tarvittaessa aikuisille, jotka tarvitsevat lisävalmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutumisessa. Valmaan on jatkuva sisäänotto. Kielitaitosuosituksena on A2.2. Nivelvaiheen koulutuksesta saa lisätietoa perusopetuksen oppilaanohjaajilta sekä Koulutuskeskus Sedun koulutusten osalta Sedun hakutoimistosta.

Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelmassa 2014⁴⁰ tuodaan esille maahanmuuttajien kielikoulutus ja sen merkitys. E erityisen tärkeää on huomioida kielitaidon varmistaminen siirryttäessä toiselle asteelle. Lisäksi on pohdittava, miten kielikoulutusta ja sen alueellista tarjontaa voidaan parantaa. Toimintaohjelmassa nostetaan esiin myös virtuaalisten kielikoulutusten tarjonnan merkitys sekä yrittäjämäisen toimintatavan omaksuminen peruskoulussa ja toisella asteella. Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelmassa tuodaan esiin myös vapaa-ajan harrastusten merkitys osana kotouttamista ja kielen oppimista.

5.5 Yleiset kielitutkinnot

Yleiset kielitutkinnot ovat kaikille aikuisille avoimia testejä, jotka mittaavat osallistujan taitoa viestiä vieraalla kielellä. Tutkintoja voi suorittaa perus-, keski- ja ylimmällä tasolla. Tutkintokieliä ovat englanti, espanja, ranska, ruotsi, saame, saksa, suomi, venäjä ja italia. Yleisten kielitutkintojen testattavat osataidot ovat tekstin ymmärtäminen, puheen ymmärtäminen, puhuminen ja kirjoittaminen. Kuusiportainen taitotasoasteikko perustuu Euroopan neuvoston yleiseurooppalaiseen viitekehykseen, jonka tavoitteena on yhdenmukaistaa vieraiden kielten opettamista, oppimista ja arviointia EU:n alueella. Todistuksen voi saada suomen-, ruotsin- tai englanninkielisenä.

Maahanmuuttajat osallistuvat pääsääntöisesti suomen kielen keskitason testiin, jonka todistuksella voidaan osoittaa Suomen kansalaisuuden saamiseksi edellytettävä kielen osaaminen. Maakunnan alueella yleisiä kielitutkintoja järjestää Seinäjoen kansalaisopisto. Päivitetyt tiedot tutkintojen ajankohdista sekä ilmoittautumisesta löytyvät Opetushallituksen sivuilta. Opetushallitus vastaa kielitutkintojen ylläpitämisestä ja kehittämisestä sekä päättää tutkintokielistä, tutkintojen perusteista, todistusten sisällöstä, järjestämisluvista sekä arvostelijarekisterin ylläpidosta. Yleisten kielitutkintojen asiantuntijaelimenä Opetushallituksessa toimii kielitutkintotoimikunta. Tutkintojärjestelmää kehitetään yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen kanssa.

⁴⁰ Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelma, päivitys 2014. Etelä-Pohjanmaan liitto 2014.

6. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Turun normaalikoulun perusopetuksen oppilashuollon ja opiskelun osalta todetaan:

Kaikkia oppilaita tuetaan koulunkäynnissä samojen periaatteiden mukaisesti kansalaisuudesta riippumatta. Tuen muotoja käytetään tilanteen mukaan (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki). Maahanmuuttajaoppilaat tarvitsevat joskus tukea sekä suomen kielen opiskelussa että koulunkäynnissä yleensä. He tarvitsevat usein tukea myös monikulttuurisuuteen kasvamisessa siten, että he oppivat arvostamaan oman kulttuurinsa lisäksi suomalaista kulttuuria ja muita kulttuureja.

Maahanmuuttajaoppilaat ovat jo lähtökohdiltaan heterogeenisiä. Samasta maasta kotoisin olevat oppilaat eivät ole samanlaisia. On hyvä, jos opettajalla on mahdollisuus saada tulkin avulla tietoa oppilaan taustatekijöistä, jotka vaikuttavat oppilaan koulun käyntiin, kuten perhe-, koulu- ja kulttuuristausta, ikä, elämänskaaren vaihe, biologinen kehitys, kokemustausta ja persoonalliset luonteenpiirteet. Lasten, kuten heidän vanhempiansa maassaoloaika vaihtelee, osa oppilaista on syntynyt Suomessa. Tärkeintä maahanmuuttajaoppilaan kohdalla on hänen yksilöllisyytensä huomioon ottaminen.

Erilaisista taustoista johtuen oppilaiden oppimisvalmiudet vaihtelevat huomattavasti. Opetuksellisten asioiden lisäksi opettajan tulee huomioida oppilaiden erilainen kokemustausta oppilashuollollisesta näkökulmasta. Oppilas on voinut nähdä ja kokea asioita, jotka ovat vaikuttaneet häneen traumaattisesti.

Osa maahanmuuttajaoppilaista tarvitsee tehostettua tukea suomen kielessä, muissa oppiaineissa ja /tai kehityksen eri osa-alueilla. Tällöin erityisopettaja yhteistyössä opettajien, vanhempien ja oppilashuollon kanssa tukee oppilaan koulunkäyntiä, kasvua ja kehitystä kokonaisvaltaisesti. Maahanmuuttajaoppilaalla on mahdollisuus saada tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta, oppilaanohjausta jne. Maahanmuuttajaoppilaiden läksyjen tekoa tuetaan koulussa läksykerhon avulla. Omankieliset opettajat auttavat oppilaita omalla äidinkielellä ja he ovat arvokas tuki oppilaalle sekä linkki kahden kulttuurin välillä.

Tehostetun tuen aikana maahanmuuttajaoppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma, missä huomioidaan oppilaan lähtötilanne ja kirjataan hänelle yksilölliset tavoitteet, sisällöt ja arviointi yleisopetuksen opetussuunnitelman mukaan. Mikäli oppilas ei tehostetusta tuesta huolimatta pysty hyväksytysti suorittamaan oppisisältöjä, oppilas voidaan siirtää erityiseen tukeen ja hän voi opiskella yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Tällöin voidaan yksilöllistää yksi tai useampia oppiaineita. Oppilaalle tehdään erityiseen tukeen siirryttäessä henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS.⁴¹

⁴¹ <http://www.utu.fi/fi/yksikot/tnk/perusopetus/Oppilashuolto-ja-opiskelun-tuki/tuki/maahanmuuttaja/Sivut/home.aspx>

Maahanmuuttajaoppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen keinoja⁴²:

Oppimisympäristö:

- Kielitietoinen ympäristö, käytetään eri merkitsemistapoja (kuvat, sanat).
- Työskentelyparit ja -ryhmät muodostetaan opettajan asiantuntemusta ja ryhmän dynamiikkaa hyödyntäen.
- Käytetään joustavia ryhmittelyjä (esim. palkitus, jakotunnit).
- Selkeät, yhteisesti sovitut luokan säännöt

Oppimisen tukeminen:

- Päiväjärjestys on hyvä jäsentää kuvin tai muun visuaalisen tuen avulla ja pitää näkyvillä koko päivän.
- Oppitunnin vaiheet voidaan jäsentää kuvin tai muun visuaalisen tuen avulla.
 - o Tunnin ja sen pääkohtien jäsentäminen taululla voi helpottaa tunnin seuraamista ja asioiden hahmottamista. Kerro pääkohdat myös suullisesti. Opeta, miten pääkohdat erotetaan sivuseikoista. Kerro myös, miten tunnin asia liittyy aiemmin opittuun.
- Kerro oppilaille seuraavan tunnin aihe. Voit myös antaa siihen liittyvää materiaalia. Näin oppilaat voivat perehtyä tulevan aiheen keskeiseen käsitteistöön esimerkiksi sanakirjan avulla. Tällöin oppilailla on paremmat mahdollisuudet keskittyä tunnilla opetettavaan asiaan ja esittää aiheeseen liittyviä kysymyksiä (ennakointi).
- Ota opetusta suunnitellessasi huomioon myös erilaiset oppimistyyli (auditiivinen, visuaalinen ja kinesteettinen). Ohjeita voi selventää esimerkiksi mallintamalla/ kuvin/eri tavoin kertomalla. Käytä opettamisen tukena kaikkia aistikanavia: Piirrä, näytä kuvia ja esineitä, käytä mielle- ja käsitekarttoja sekä toimintaa ja draamaa. Lue teksti ääneen oppilaille tai anna oppilaiden lukea.
- Anna oppilaille aikaa myös ajatella, jolloin asiat syventyvät ja sisäistyvät oppilaiden mielessä.
- Opeta oppilaat lukemaan oppikirjojen tiivistelmiä. Tarvittaessa laadi tiivistelmä itse. Joskus riittää, että oppilas hallitsee oppiaineen pääasiat. Käytä keskeisten käsitteiden avaamiseen riittävästi aikaa.
- Tehtäviä voi tarvittaessa jakaa osavaiheisiin tai pienempiin kokonaisuuksiin.
- Ryhmän/toisen oppilaan apu (kaveriapu): anna oppilaitten opettaa myös toisiaan, sillä muita opettamalla kaikki oppivat. Tarkista kuitenkin oppilaan tietojen oikeellisuus. Pyydä oppilaita laatimaan toisilleen kysymyksiä kirjan kappaleista, jotta näet, että oppilas on sisäistänyt asian. Rohkaise häntä tekemään kysymyksiä epäselvistä asioista.
- Opetta oppilaita käyttämään omaa maailmantietoaan: kun tekstin saa kiinnittymään oppilaan kokemus- tai tunnemaailmaan, se avautuu hänelle paremmin ja tukee samalla hänen muistiaan.
- Varo oppilaan nolaamista väärin vastausten kohdalla. Luo luokkaan positiivinen ilmapiiri, jotta oppilaat uskaltavat myös vastata väärin ja esittää yksinkertaisiakin kysymyksiä heille itselleen epäselvistä asioista.
- Myönteinen palaute/palkitseminen toivotusta käytöksestä. Palkkioiden käyttäminen on

⁴² http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/siv.keskuksenhallinto/gMqj8SHz3/Maahanmuuttajaoppilas_esi_ja_peruskoulussa_Seinajoella.pdf (mukaillen)

ennalta sovittua ja järjestelmällistä.

- Varaa opetuksessasi aikaa erikseen sekä pelkälle kuuntelulle että muistiinpanojen tekemiselle. Oppilaan voi olla vaikea keskittyä molempiin samanaikaisesti.
- Opeta oppilaille koulussa käytettävä tehtävänantokieli: määritä, merkitse, esitä, jäsenä, listaa, tulkitse, laadi, upota, pohdi, luettele, päättele, kirjoita, keksi, mieti, selitä, kerro, tee.
- Suosi lyhyitä lauseita, etsi synonyymeja, tee selviä kysymyksiä ja selitä vieraat sanat. Käytä tavallista kieltä. Opeta oppilas käyttämään lause- ja tekstiyhteyttä hyödykseen.
- Anna oppilaalle riittävästi aikaa vastata. Varaa nopeimmille lisätehtäviä.
- Suurissakin luokissa oppilaat voivat työskennellä yhdessä heterogeenisissä tai homogeenisissä pienryhmissä. Oppilaille voi antaa ryhmälle sopivat osatehtävät, jolloin koko luokka voi työskennellä saman ongelman parissa taitojensa mukaan.
- Päätä tunti niin, että kertaat kotitehtävät ennen tunnin päättymistä ja kirjoitat ne näkyviin taululle.
- Anna tarvittaessa malli kotitehtävän tekemiseksi. S2-oppilas ei aina hahmota pelkästään suullista selostusta. Opettajan, avustajan tai luokkatoverin apua voi hyödyntää tehtävien merkitsemisessä. Varmista, että oppilas on merkinnyt läksyt (tarralappujen käyttö).
- Tee tunnin lopussa lyhyt yhteenveto ja kertaa tunnilla opitut asiat. Aloita seuraava tunti yhteenvedolla aiemmin opitusta.
- Ohjaa oppilas läksykerhoon tai auta läksyt alkuun.
- Anna oppilaalle säännöllisesti palautetta.
- Koulunkäynninohjaajan tuki

Eriyttäminen kokeissa:

- Anna riittävästi aikaa.
- Anna oppilaan pitää oppi- tai sanakirjaa mukana kokeessa.
- Anna oppilaan vastata tai tarvittaessa täydentää vastauksia myös suullisesti.
- Näytä kysymykset oppilaalle kokeen alussa tai ennalta.
- Kokeen ulkoasua voi muokata (esim. leikkaaminen suikaleiksi, kopioiminen suuremmaksi).
- Käytä samoja tehtävänantoja kuin tavallisestikin opetuksessa.
- Anna uusintamahdollisuus.
- Anna oppilaan ottaa omat muistilaput tai miellekartta mukaan kokeeseen.
- Anna oppilaan kirjoittaa vastaukset tietokoneella.
- Salli kokeiden suorittaminen tarvittaessa erityisopetuksessa ja/tai muussa pientilassa.
- Laadi koe niin, että helpot tehtävät ovat ensin, keskitason tehtävät sitten ja vaikeimmat tehtävät ovat viimeisinä.
- Laadi koe niin, että keskeisen oppiaineen osaaminen näkyy.
- Lue tehtävien instruktio ääneen ja tarvittaessa tulkitse ne. Hyödynnä tarpeen mukaan eriyttäviä työtapoja.

Eriyttäminen tehtävillä:

- Tehtävillä eriyttäminen on tavallisimmin käytetty eriyttämisen tapa. Samasta tehtävästä voi olla monia eritasoisia versioita. Tehtävien vaikeustaso voi vaihdella rutiinitehtävistä

ongelmanratkaisutehtävin, tässä tosin toisen oppilaan ongelmatehtävä voikin olla toiselle rutiinitehtävä. Oppilaiden tehtävistä suoriutumisen nopeus vaihtelee, ja sen mukaan voi eriyttää. Oppilaat voivat myös itse keksiä tehtäviä.

- Reitittämässä oppilaat käyvät läpi eritasoisen tehtäväreitit tai -sarjan. Opettaja voi jakaa eritasoiset tehtävät oman harkintansa tai alkutestin perusteella, tai oppilaiden annetaan valita itse (esim. eriväriset reitit).
- Kiertopistetyöskentely on tapa, jossa luokkaan järjestetään eritasoisia tehtäväpisteitä, joita oppilaat kiertävät.
- Tehtäväanalyysissa opetustavoite jaetaan heikommin suoriutuvan oppilaan tapauksessa tavallistakin pienempiin osiin. Tehtävänä voi olla esimerkiksi ajallisesti peräkkäisiä osatehtäviä tai asteittain vaikeutuva tehtäväsarja.
- Myös oppilaan harrastuksia tai kiinnostuksen kohteita voi hyödyntää eriyttämisessä.
- Projektityöskentelyssä on mahdollisuuksia eriyttämiseen.
- Yhteistoiminnallinen oppiminen on yksi eriyttämiseen sopiva työmuoto. Tätä voidaan toteuttaa monilla eri tavoilla (esim. pienryhmiä tai parityötä, jolloin 2–4 henkilön ryhmällä voi olla joko samat tai eri tehtävät). Yksi malli on niin kutsuttu palapeli, jossa ryhmät vaihtuvat kotiryhmistä asiantuntijaryhmiin. Asiantuntijaryhmissä opetellaan uusi asia, ja sen jälkeen palataan kotiryhmiin, joille kukin asiantuntija opettaa asiantuntijaryhmässä oppimansa asian.

Yhteistyö:

- Oppilaalla voi olla yksilölliset oppimistavoitteet, jotka laaditaan yhteistyössä oppilaan ja hänen vanhempiansa kanssa.
- Vanhempien kanssa pidetty palaveri yhteisiin päämääriin pääsemiseksi
- Asiantuntijapalvelujen käyttö (koulukuraattori, koulupsykologi, perheneuvola tms.)
- Keskustelut toisten oppilasta opettavien opettajien kanssa, toimintatapojen selventäminen ja yhteisten päämäärien määrittely. Eriyttäminen maahanmuuttajaoppilaan avuksi.

7. Yhteistyötahoja

- Ely-keskus vastaa kotouttamisen ja hyvien etnisten suhteiden edistämiseen liittyvistä tehtävistä toimialueellaan (laki kotoutumisen edistämisestä 37§).
- Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajafoorumi
- kolmas sektori (kulttuuri- ja urheiluyhdistykset, MLL, SPR, säätiöt, järjestöt jne.)
- Kaks'Kättä -pajat
- kuntien sosiaalitoimi
- seurakunnat
- Kansainvälistymiskeskukset

8. Kuntien välisen yhteistyön mahdollisuuksia

- Etelä-Pohjanmaan alueella on toteutettu Länsi- Ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston (AVI) rahoittamia Osaajia Etelä-Pohjanmaalle -hankkeita, joiden puitteissa on vakiinnutettu opetustoimen täydennyskoulutusmalli 17 eteläpohjalaisen kunnan alueelle. Malli otetaan käyttöön myös varhaiskasvatuksen piirissä. Toiminta on lisännyt ja syventänyt kuntien välistä yhteistyötä. Jatkossa alueellista verkostoa voidaan hyödyntää myös maahanmuuttajaopetukseen liittyvien teemojen, kuten alueellisten koulutustoteutuksien suhteen.
- Kuntien tulisi kehittää ja rakentaa strategista yhteistyötä.
- Valmistava opetus ja S2 useamman kunnan yhteistyönä, tarvittaessa räätälöityä opinto-ohjelmaa hyödyntäen.
- englanninkielinen opetus
 - esimerkiksi silloin, kun lapsi on maassa vain vähän aikaa
 - käytänteet maakuntaan, väliratkaisuja
- Eri kieliryhmistä tulevien oppilaiden testaus kuntien yhteistyönä?
- hankerahoituksen hyödyntäminen, verkostohankkeet
- videoneuvotteluyhteys, etäopetus, TVT (voisi hyödyntää erityisesti oman äidinkielen opetuksessa) → viit. videoneuvotteluyhteyttä hyödynnetään jo katsomusaineiden opetuksessa.
- maahanmuuttajaopetukseen liittyvien koulutusten järjestäminen
- katsomusaineiden etäopetusmallin hyödyntäminen myös muissa oppiaineissa, esimerkiksi äidinkielessä

9. Koulupolku ja alueellisia toimijoita

Koulupolku	Kenelle	Koulutuskuvauk	Toimijat	Keneen voi ottaa yhteyttä?
Varhaiskasvatus ja esiopetus	Alle kouluikäisen		Kuntien sivistyspalvelut	Varhaiskasvatusjohtaja
Perusopetus - Valmistava opetus - Yleisopetus	7-17 –vuotiaat, oppivelvollisuusikäiset lapset ja nuoret	Perusopetuslain ja –asetusten mukainen peruskoulu	Kuntien sivistyspalvelut	Kuntien sivistysjohto
Lisäopetus	Perusopetuksen oppimäärän suorittaneille nuorille tarkoitettua, yhden lukuvuoden kestävä opetusta. Nuori on saanut perusopetuksen päättötodistuksen samana tai edellisenä vuonna	ns. 10-luokka, toimintaa ei ole kuntien pakko järjestää	Kuntien sivistyspalvelut Seinäjoen kaupunki Seurakuntaopisto, Lapuan kampus	Kuntien sivistysjohto
Aikuisten maahanmuuttajien perusopetus	Oppivelvollisuusikä (17) ylittänyt nuori ilman peruskoulun todistusta Täysi-ikäinen (yli 18 v) ilman peruskoulun todistusta		Etelä-Pohjanmaan opisto	toimisto@epopisto.fi
Lukiokoulutukseen valmistava opetus (LUVA)			Seinäjoen lukio Etelä-Pohjanmaan opisto	seinajoenlukio@seinajoki.fi toimisto@epopisto.fi
VALMA Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus	Nuorille ja aikuisille maahanmuuttajille	Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteet OPH	Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedu	hakutoimisto@sedu.fi
Lukiokoulutus	Perusopetuksen oppimäärän suorittaneille nuorille. Aikuiskoulutus	Lukio rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Lukiokoulutusta järjestetään oppilaitoksissa, jotka ovat saaneet lukiokoulutuksen järjestämisluvan.	Alueen lukiot	
Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus	Aikuisille maahanmuuttajille	Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet OPH	Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedu	kirjaamo.etela-pohjanmaa@te-toimisto.fi aikuiskoulutus@sedu.fi
Perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot (+lisäkoulutus)	Nuorille ja aikuisille maahanmuuttajille	Näyttötutkintojen perusteet	Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedu	hakutoimisto@sedu.fi aikuiskoulutus@sedu.fi
Vapaa sivistystyö		Yleinen kielitutkinto Suomen kielen ja kulttuurin linja	Seinäjoen kansalaisopisto Seurakuntaopisto, Lapuan kristillisen opiston kampus	opintotoimisto.lapua@seurakuntaopisto.fi

Lähteet:

- Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelma, päivitys 2014. Etelä-Pohjanmaan liitto 2014.
- Kotouttamisohjelma, Lapuan kaupunki 2016
- Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010
- Maahanmuuttajien kotouttamisohjelma, Seinäjoki
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014
- Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvästä alkukartoituksesta 570/2011
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014

Verkkolähteet:

- Aini Sutela ja Raija Ylilehto-Suvanto: Puhu minulle suomea, terva.eduouka.fi/koulutuskalenteri/.../PUHU%20MINULLE%20SUOMEA.pptx (Viittauspäivä 13.3.2017)
- Arviointi perusopetukseen valmistavassa opetuksessa. http://oph.fi/download/172848_perusopetukseen_valmistavan_opetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2015.pdf
- Maahanmuuttajaoppilas esi- ja perusopetuksessa Seinäjoella. http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/siv.keskushallinto/gMqj8SHz3/Maahanmuuttajaoppilas_esi-_ja_peruskoulussa_Seinajoella.pdf (Viittauspäivä 21.3.2017)
- <http://www.kieliverkosto.fi/article/kieli-ja-tekstitietoisuutta-kouluun-kielitietoinen-koulu-ja-aidinkielen-ja-kirjallisuuden-opetus/> (Viittauspäivä 21.3.2017)
- http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotoutumista_edistavat_toimenpiteet/kotoutumiskoulutus (Viittauspäivä 21.3.2017)
- https://kotouttaminen.fi/documents/3464316/4355252/pakolaisten_vastaanotto_-_tietopaketti_kunnille.pdf/1dca2c9d-03f2-4244-9cee-4fa909977567 (Viittauspäivä 2.6.2017)
- http://www.oph.fi/download/155101_lukiokoulutukseen_valmistavan_koulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf (Viittauspäivä 21.3.2017)
- http://www.oph.fi/download/139342_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf (Viittaus 29.3.2017)
- http://oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/maahanmuuttajien_koulutus (Viittauspäivä 29.3.2017)
- https://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/varhaskasvatus/julkaisutjaohjelmat/6FZbqKGtp/Meiran_vasu.pdf (Viittauspäivä 9.5.2017)
- <https://opintopolku.fi/wp/ammattillinen-koulutus/ammattillisen-koulutuksen->

valintaperusteet-kayttoon/kielikokeet/
(Viittauspäivä 21.3.2017)

- http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/alakoulut/lyseo/DDLdcXkRH/Seinajoen_lyseon_opetussuunnitelma.pdf
(Viittauspäivä 21.3.2017)
- <http://tem.fi/kotouttamispalvelut>
(Viittauspäivä 21.3.2017)
- <http://www.utu.fi/fi/yksikot/tnk/perusopetus/Oppilashuolto-ja-opiskelun-tuki/tuki/maahanmuuttaja/Sivut/home.aspx>
(Viittauspäivä 21.3.2017)
- <https://weaducate.wordpress.com/2015/08/12/ops-2016-tuo-kielikasvatuksen-ja-kielitietoisuuden-osaksi-koulun-toimintakulttuuria/>
(Viittauspäivä 21.3.2017)

Muut aineistot:

- Perusopetus
 - Opetushallitus: Maahanmuuttaja peruskoulussa
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/kieli-ja_kulttuuriryhmat/maahanmuuttajataustaiset_oppilaat
 - Tietoa valtion maksamista maahanmuuttajaopetuksen avustuksista:
<http://www.oph.fi/rahoitus/valtionavustukset>
 - Verkko-oppimateriaaleja maahanmuuttajille
http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/maahanmuuttajien_koulutus/verkkomateriaaleja_opetukseen
- Valmistava opetus
 - Valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2015
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/pvalmistava/1541511/tiedot>
 - Eteläpohjalainen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma 2016
https://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/siv.keskuksenhallinto/hallinto/6pJKcNGJB/Seinajoki_Valmistavan_opetuksen_opetussuunnitelma_2016.pdf
 - Valmistavaan opetukseen sopivaa opetusmateriaalia verkossa:
<http://www.moped.fi/materiaali/index.html>
- Suomi toisena kielenä (S2) -opetus
 - OPS2016-tukimateriaalit suomi toisena kielenä -opetukseen
http://www.edu.fi/perusopetus/aidinkieli/suomi_toisena_kielena

Kuntakohtaiset tarkennukset ja linjaukset:

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.